OAMK
OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

Tuomela Marika

MONIKAMERA

Mitä ohjaajalta vaaditaan onnistuneen monikameratuotannon tekemiseen?

MONIKAMERA

Mitä ohjaajalta vaaditaan onnistuneen monikameratuotannon tekemiseen?

Tuomela Marika
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Kuvallinen viestintä
Viestinnän tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Viestinnän tutkinto-ohjelma, Kuvallisen viestinnän suuntautumisvaihtoehto

---

Tekijä: Tuomela Marika
Opinnäytetyön nimi: Monikamera: Mitä ohjaajalta vaaditaan onnistuneen monikameratuotannon tekemiseen?
Työn ohjaaja: Tuukka Uusitalo
Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2016
Sivumäärä: 68

Tässä opinnäytetyössäni tutkin, mitä vaaditaan tapahtuman monikameratuotannon tekemiseen. Painopisteenä työssäni on tarkkailla monikameratyöskentelyä nimenomaan ohjaajan näkökulmasta. Tutkimuksessani pyrin selvittämään ennakkosuunnittelun, harjoittelun ja ryhmätyöskentelyn merkitystä tuotannon onnistumisessa. Erittelen myös, mitä ohjaajalta vaaditaan ja miten työryhmässä vallitseva ilmapiiri luodaan kannustavaksi ja miten ilmapiiri vaikuttaa lopputulokseen.

Avaan lukijalle käsitystä siitä, kuinka työskentelytavat eroavat, kun kyseessä on monikameratuotanto tai yksikameratoteutus, projisointi, suora lähetys, livetallennus tai kuten opinnäytetyön produktio-osassa, taltiointi, jossa kukin kamera nauhoitti omaa kuvaansa jälkikäsittelyä varten samanaikaisesti, kun siitä leikattiin myös valmista kokonaisuutta. Selvitän myös lukijalle monikameratyöskentelyn tekniikkaa ja yleisiä periaatteita ja käytäntöjä. Tavoitteenani on, että opinnäytetyöni voi auttaa lukijaa oman tuotantonsa ennakkosuunnittelussa ja toteutuksessa.

Opinnäytetyöni produktio-osana toimin Oulun musiikkilukion Löpöti-musikaalin monikamera-taltioinnin ohjaajana ja vastasin näytöksen liveleikkausten jälkieditoimisesta valmiiksi kokonaisuudeksi DVD-levylle. Toteutimme kuvauksen opiskelijatyönä kolmella kameralla sekä muulla koulun laitteistolla ja tuotantoryhmään kuului itseni lisäksi kuusi henkilöä; kolme kuvaajaa, kuvamiksaaja, äänimiksaaja, sekä tuottaja. Käytän hyväkseni opinnäytetyöni kirjallisessa osassa myös muita aiempia kokemuksiani monikameratyöskentelyn parissa.

Asiasanat: monikamera, tapahtumataltiointi, tv-ohjaaja

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Communication, Visual communication

Author: Tuomela Marika
Title of thesis: Multi-camera: What a successful multi-camera production requires of the director?
Supervisor: Tuukka Uusitalo
Term and year of completion: Spring 2016
Number of pages: 68

In this thesis I study what the making of a multi-camera production of an event requires. The main point of my study is to observe working with multiple cameras specifically from the director's point of view. In my study I aim to find out the importance of pre-planning, the amount of practice and the value of working as a group to succeed in a production. I specify what is required of the director and how to create an encouraging atmosphere within the workgroup and how the atmosphere affects the end result.

I will also explain how working methods differ when dealing with a multi-camera production or a single-camera production, or image magnification, live broadcast, live recording or, as in the production part of my thesis, a recording in which every camera recorded its own shots for editing afterwards while the end result was being cut simultaneously. I will also explain multi-camera working techniques and common principles and practices for the reader. My goal is that my thesis will help the reader to plan and implement his or her own production.

In the production part of my thesis I worked as the multi-camera recording director for the Löpöti musical of Oulu's Music High School. I was also responsible for editing the live cuts to form the end result, a DVD. We carried out the filming with three cameras and other equipment from our school. The production team was composed of six other students and me: three cameramen, a visual mixer, an audio mixer and a producer. In the written part of my thesis I utilize my other earlier experiences in multi-camera productions.

Keywords: multi-camera, event recording, a television director

SISÄLLYS

1 JOHDANTO ... 7

1.1 Tutkimuksen tarkoitus ... 8

1.2 Mikä ihmeen Löpöti - ja kuinka päädyin verkostoitumisen kautta löpöttäjäksi ... 9

2 PERUSTIETO JA TUTKIELMAN KESKEISIMMÄT KÄSITTEET ... 11

2.1 Tapahtumataltiointi ... 11

2.2 Yksikamera ... 12

2.3 Monikamera ... 12

2.4 Ohjaaja ... 13

2.5 Komentokieli ... 14

2.6 Kahdeksan kuvan järjestelmä ... 15

2.7 Kameratyö ... 18

2.8 Yhteenveto käsitteistä ... 18

3 KUVAUSTEN ENNAKKOSUUNNITTELU ... 20

3.1 Tapahtumapaikan ja tapahtuman tyypin vaikutus tekniikkaan ... 20

3.2 Suorat lähetykset ja sisällöltään spontaanit esitykset ... 21

3.3 Ennakkosuunnitellut ohjauksessa toteutettavat suorat ohjelmat ... 22

3.4 Tuottajan rooli ... 23

3.5 Kalusto ja laitteisto ... 24

3.6 Käsikirjoitus ja kuvakäsikirjoitus ... 29

3.7 Tunnelman välittäminen katsojalle ... 30

3.8 Suunnitelmien testaus käytännössä - särkymävara ... 31

4 RYHMÄTYÖSKENTELY JA TUOTANTO ... 33

4.1 Ohjaajan ja kameramiehen yhteistyö ... 33

4.2 Työryhmän kokoaminen ja ongelmat ... 35

4.3 Työntekijän perustarpeet ... 36

4.4 Ohjaajan merkitys ja rooli ... 37

4.5 Hyvän ohjaajan ominaisuudet ... 38

4.6 Kuvamiksaaja ... 39

4.7 Leikkauksen jatkuvuus ja kuvasommittelu ... 39

4.8 Jälkieditoinnin mahdollisuudet ja siihen käytettävissä oleva aika ... 41

4.9 Spontaanius, intuitio ja flow ... 42

5 JOHTAMISTAIDOT 44
5.1 Luottamuksen ja kunnioituksen saavuttaminen organisaatiossa 44
5.2 Tiedottaminen luottamuksen rakentajana 46
5.3 Puhumisen ja kuuntelemisen taito 47
5.4 Epäonnistumisen hetket 48
6 AINEISTOT JA MENETELMÄT 50
6.1 Monikameratyöskentely - mukavuudet ja haasteet 51
6.2 Harjoittelun määrän sopivuuden ja tärkeyden kokeminen 52
6.3 Kuvauksien aikaiset tunnekokemukset ja tarpeista huolehtiminen 53
6.4 Monikameraohjauksen arviointi 55
6.5 Tiimityöskentelyn ja lopputuloksen arviointi 57
7 POHDINTA 60
LÄHTEET 68

1 JOHDANTO

Löysin tieni monikamerateknikan pariin Oulun ammattikorkeakoulussa vuoden 2013 alussa Monikamera ja tapahtumataltiointi -kurssilla. Tämä kurssi oli minulle todella merkittävä, sillä se avasi minulle tien niihin useisiin hienoihin projekteihin, joissa olen saanut olla mukana. Päädyin lopulta tekemään aiheesta sekä mediaprojektini että opinnäytetyöni.

Tutkielmani on suunnattu alan opiskelijoille ja tekijöille, mutta se antaa toki käsityksen monikameratuotannon tekniikasta yleisesti kiinnostuneille, alan ulkopuolisillekin lukijoille. Kameratyön oleelliset perustiedot ovat hyödyllisiä kaikissa televisioalan työtehtävissä aina näyttelijöitä, tuottajia ja toimittajia myöten (Korvenoja 2004, 11). Opinnäytetyöni produktio-osana tuottamamme Oulun musiikkilukion Löpöti-musikaalin taltiointi taas voi kiinnostaa selkeästi suurempaakin yleisöä, teatterin, musiikin ja lastenkirjallisuuden harrastajia, sekä tietysti projektissa mukana olleita. Musikaalin taltiointi toimii myös työnäytteenä ja portfoliona jokaisen teoksessa mukana olleen mahdollisessa koulu- tai työpaikan haussa.

Kun ihmiset ovat opiskelujeni ajan kyselleet minulta mitä teen ja mistä oikein puurran opinnäytetyötäni, olen joutunut selittämään noin yhdeksälle kymmenestä mitä tarkoittaa monikamera. Tämä tapahtumien ja ohjelmien taltiointitapa on käsitteenä monille ei-alalla työskenteleville outo, vaikka televisiota katselevan ihmisen silmille se on täysin tuttua. Nykyajan TV-kuvaus on useimmiten monikamerakuvausta ja jokainen on nähnyt televisiosta suoria lähetyksiä, mutta yllättävän moni pitää televisio-ohjelmia itsestään selvinä asioina. Sitä, miten suuri työkoneisto raskaine laitteistoineen ja useine ammattilaisineen ohjelmien tuottamiseksi kulisseissa työskentelee, ei moni ole edes tullut ajatelleeksi. Tämä kertoo mielestäni ohjelmien korkeasta kuvalaadusta ja ammattimaisesta otteesta yleisellä tasolla. Joku voisi ajatella, että kameratyöskentely on ajoittain jopa melko kiittämätöntä työtä: jos mikään kuvassa ei häiritse katsojaa, siihen ei kiinnitetä huomiota. Onkin tarpeen avata alalla työskentelystä haaveilevalle ja myöskin jo alan ammattilaisille, millaista tämä hyvä, huomaamattoman saumattomasti yhteen nivoutuva työskentely on, ja mitä sen toteuttamiseksi vaaditaan.

1.1 Tutkimuksen tarkoitus

Painopisteenä työssäni on tarkkailla monikameratyöskentelyä nimenomaisesti ohjaajan näkökulmasta ja opiskelijoiden toimesta toteutettavassa työssä. Tutkimuskysymykseni tässä tutkielmassa on selvittää, mitä ohjaajalta vaaditaan onnistuneen monikameratuotannon tekemiseen. Käytän esimerkkinä Löpöti-musikaalin monikameratuotantoamme, sekä teen yleistyksiä, jotka ovat sovellettavissa myös aivan kaikenlaisissa monikameratuotannoissa. Tämän tutkimuskysymyksen lisäksi käsittelemiäni alakysymyksiä ovat:

1. Mitä ominaisuuksia ohjaajalta vaaditaan ryhmätyöskentelyn johtamiseen?
2. Miten ohjaajan kannattaa valmistautua tuotantoon?
3. Miten ilmapiiri luodaan kannustavaksi työryhmässä ja miten se vaikuttaa lopputulokseen?

Haluan pohtia näitä kysymyksiä kehittääkseni itseäni ohjaajana ja työryhmän jäsenenä. Tavoitteenani on, että opinnäytetyöni voisi auttaa muita oman tuotantonsa ennakkosuunnittelussa ja toteutuksessa, sekä pyrkiä kertomaan monikameratuotannon tekemisestä niin selkeästi, että kokematonkin henkilö saisi yleisen kuvan televisiotuotannon vaatimuksista.

Tutkimusaineistoksi aion haastatella henkilöitä, jotka ovat olleet mukana produktioni ja mediaprojektini monikameratuotannoissa, joissa olen toiminut ohjaajana. Kerättyä aineistoa analysoidessani aion käyttää laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksessani yritän selvittää työryhmän jäsenten kokemuksia työskentelystä sekä arvioida omaa rooliani ja onnistumista monikameraohjaajana. Tarkoituksenani on selvittää, missä minun pitäisi erityisesti kehittää itseäni, ja onko jo jotain, mihin voin olla omassa työskentelyssäni tyytyväinen. Aion toteuttaa tutkimusaineiston hankinnan haastattelemalla ja käyttämällä niin vapaita vastausmahdollisuuksia kuin monivalintakysymyksiäkin. Tietoperustana käytän pääasiassa kameratyöskentelyä ja johtamistaitoja käsittelevää kirjallisuutta. Analysoidessani kerättyä aineistoa pyrin löytämään vastauksista yhdenmukaisuuksia johtopäätöksien tekemiseksi, unohtamatta kiinnittää huomiota myös joukosta poikkeaviin vastauksiin pohtiakseni niiden syitä.

Tutkimuksen otanta tulee olemaan suhteellisen pieni ja oma suhteeni tutkimuskohteeseen ja haastateltaviin on melko läheinen, joten tulosten eivät ole kovin laajasti yleistettävissä, vaan ne toimivat paremmin itsearviointini perustana. Uskon kuitenkin, että tulen saamaan vastauksia

tutkimuskysymyksiini ja vastausten toimivan hyvin ainakin suuntaa antavina ohjeina niille lukijoille, jotka suunnittelevat omia projektejaan.

1.2 Mikä ihmeen Löpöti - ja kuinka päädyin verkostoitumisen kautta löpöttäjäksi

Löpöti on vuoden 2015 tammikuussa ensi-iltansa saanut Madetojan musiikkilukiolaisten toteuttama nuorisomusikaali, jonka tarina pohjautuu Antoine de Saint-Exupéryn Pikku Prinssi -kirjaan. Kirjan tarinan Pikku Prinssi eli Le Petit Prince on oululaisittain musikaaliversiossa Löpöti. Löpöti-musikaali on tehty käyttäen Creating Original Opera -menetelmää ja sen dramatisoinnista ja ohjaamisesta sekä sävellystyön, musiikin ja äänimaailman ohjauksesta vastasivat Madetojan musiikkilukion taiteellinen johtaja ja opettaja Johanna Kemppainen ja opettaja Anne Ålander. Yhteistyöoppilaitoksia musikaalin toteutuksessa olivat Oulun Ammattikorkeakoulun Kulttuurialan ja Liiketalouden yksiköt ja Oulun seudun ammattiopiston Myllytyllin ja Pikisaaren yksiköt. (Madmusikaalit 2016, viitattu 13.2.2016.) Musikaaliin viitatessa käytetään tässä opinnäytetyössä usein vain nimeä Löpöti.

Opinnäytetyöni produktiossa toimin Oulun musiikkilukion Löpöti-musikaalin monikamera-taltioinnin ohjaajana. Koen kuitenkin tarpeelliseksi valottaa myös lyhyesti aiempia kokemuksiani monikameratyöskentelyn ja tapahtumataltioinnin parissa, jotta lukija saa tiedon siitä, miten näkökantani esittämiini mielipiteisiini on muodostunut ja lukija voi tulkita niiden luotettavuutta sen valossa. Olen saanut kokeilla eri työrooleja useissa eri työryhmissä, erilaisten ohjelmatyyppien kuvauksissa, sekä eri esiintymistiloissa ja olosuhteissa. Näkökulmani monikameratyöskentelyyn ei ole siis muodostunut vain yhdestä projektista, produktiostani saamani kokemuksen pohjalta. Olen ollut mukana studio-kuvauksissa, keikkatallennuksissa, tanssi-esitysten- ja musikaalien -tapahtumataltioinneissa sekä tekemässä tapahtumien projisointeja.

Monikamera- ja tapahtumataltioinnin kurssilta lähtien jokin projekti oli aina keskeinen tekijä siinä, että sain niin sanotusti jalkaa oven väliin ja päädyin mukaan seuraavaan monikameratyöskentelynä toteutettavaan projektiin. Olen tullut huomanneeksi, että niin kuin media-alalla yleisestikin, myös monikameratuotantojen teossa verkostoitumisella, kansan kielellä siis ihmisiin tutustumisella, on suuri merkitys omassa työllistymisessä. Vaikka kokemusta minulla ei ollut vielä oikein nimeksikään, ryhdyin rohkeasti ja ennakkoluulottomasti mukaan näihin projekteihin, joissa oli Suomessa tunnettuja tähtiesiintyjiäkin mukana. Monikamera- ja tapahtumataltiointikurssilla harjoittelimme

tekniikan hallintaa ja jokainen kokeili vuorotellen kaikkia työtehtäviä (tuottajana, ohjaajana, studio-ohjaajana, kuvaajana, äänittäjänä, leikkaajana, kuvatarkkailijana) saadakseen perusosaamisen jokaisesta työstä, ja pikkuhiljaa ihmisille muodostuikin kuva siitä, mikä työ oli sitä kaikkein ominta. Itseäni kiehtoi alusta alkaen monikameraohjaus. Päädyinkin kurssilla ohjaamaan Oulussa 45 Specialissa Juluma-yhtyeen konsertin taltiointia. Kuvasimme koulun konserttisalissa tanssiesityksen, sekä crossmediastudiossa useita musiikkivideoita eri tyylilajeja edustaville bändeille, joista mainittakoon Jukka Takalon Maakinen Mysteeri Trio, jolle kuvasimme musiikkivideon Alkoholin taikaa. Päädyin tekemään muutaman muun kurssilaisen kanssa seuraavana syksynä uudelleen yhteistyötä Jukka Takalon kanssa kuvatessamme Nettichatti-pikkujoulu-kalsarikänni-netti-TV-shown, ja jota pystyi seuraamaan suorana netistä.

Kurssilla tapasin myös Juuso Jaakkolan, joka oli värväämässä samanaikaisesti työryhmää toteuttamaan monikamerateknikalla liveprojisointia Oulun Musiikkijuhlien järjestämään Jesus Christ Superstar -musikaaliin Club Teatrialle maaliskuussa 2013. Lähes riemusta kiljuen ilmoittauduin heti kiinnostuneeksi ja pääsin mukaan ryhmään. Jaakkola ohjasi projisointia ja toimiessani itse musikaalissa kuvaussihteerinä, sain todella hyvän paikan oppia ohjaamisesta lisää lähietäisyydeltä seuraten. Aikataulumme ja käsikirjoitukset oli todella hyvin suunniteltu, harjoittelimme perusteellisesti ja yhteistyömme oli tiivistä. Osallisuuteni Jesus Christ Superstar -musikaalin kuvauksiin poiki taas lisää monikameratyöskentelymahdollisuuksia, sillä tuolloin työryhmässämme kuvaajana olleen Terhi Äijön kootessa työryhmää lokakuussa 2013 Ouluhallilla Oulun tuomaa -musiikki-iloittelun liveprojisointiin, pääsin tuotantoon kuvaajaksi. Päästessäni seuraamaan Äijön ammattimaista, tehokasta ja todella hyvin suunniteltua monikameraohjausta, minulla oli taas mainio tilaisuus oppia lisää tästä alasta, johon olin kovasti hullaantunut.

Näiden kaikkien mainitsemieni onnistumisen kokemusten innoittamana otin vastuulleni Particle Plays -baletin monikameratallenteen tekemisen mediaprojektini aiheeksi, kun sen tekemistä minulle tarjottiin. Kokosin työryhmän suurimmaksi osaksi jo aiemmista projekteista tutuiksi tulleista osaavista opiskelijoista. Omalta osaltaan tiimityöskentelyn onnistumisen puolesta puhuu myös se, että Particle Plays -baletin monikameratuotannon parissa työskennelleestä työryhmästämme suuri osa päätyi mukaan myös opinnäytetyöni produktio-osana toteutettuun Löpöti-musikaalin monikamerataltiointiin. Eli leikkisästi työryhmässämme nimittäen, löpöttäjäksi. Opin jo alusta alkaen, että ennakolta tehtävät suunnitelmat, aikataulutus ja työryhmän yhteishenki ovat todellakin panostamisen arvoisia osuuksia monikameratyöskentelyssä ja juuri siksi haluan perehtyä niihin nyt tutkielmassani vielä tarkemmin.

2 PERUSTIETO JA TUTKIELMAN KESKEISIMMÄT KÄSITTEET

Seuraavissa osioissa avaan tutkielmassani esiintyviä käsitteitä, niihin liittyviä toteutus- ja työskentelytapoja ja niitä yhdistäviä tekijöitä. Kuvailen, mitä on tapahtumataltiointi ja kerron työryhmän rooleista monikameratuotannossa. Kerron kameratyöstä, kuvausryhmän käyttämästä komentokielestä ja kahdeksan kuvan järjestelmästä, sekä erittelen yksikamera- ja monikameratoteutuksen välisiä eroja. Lopuksi kerron käsitteiden yhteenvedon yhteydessä lyhyesti yksikamera- ja monikameratoteutustapoja yhdistävästä tekniikasta, mitä käytimme myös produktioni tekemiseen, helpottaakseni lukijaa ymmärtämään sitä.

2.1 Tapahtumataltiointi

Tapahtumataltiointi tarkoittaa yksinkertaistettuna tapahtuman tai tilanteen kuvanauhoitusta yhdellä tai useammalla kameralla. Kuvauskohteena voi olla mikä tahansa tapahtuma tai tilanne aina Euroviisuista ja urheilukilpailuista ristiäisten kuvaamiseen ja häävideoihin. Tässä opinnäytetyössä tapahtumataltioinnilla viitataan lähinnä kulttuuritapahtumien taltiointiin.

Nykyajan TV-kuvaus on useimmiten monikamerakuvausta ja suorat lähetykset vaativat yleisimmin monikameratuotantoa, koska yhdellä kameralla on melko mahdotonta kuvata tapahtumaa mielenkiintoisella tavalla. Ohjelma pystytään leikkaamaan monikamerateknikalla suoraan valmiiksi, mutta sitä voidaan myös leikata jälkikäteen, jos kyseessä ei ole suora lähetys. Television alkuaikoina elokuvien ja ohjelmien leikkaaminen oli työlästä, sillä käytössä ei ollut kuvanauhoitusta nauhureiden tultua vasta 1960-luvulla. Videokäsite tuli yleiseen tietoisuuteen 1980-luvulla, jolloin harrastajatasolla kuvaus siirtyi kaitafilmiltä sähköiseen tallentamiseen. Samaan aikaan videokalustoon siirryttiin niin televisio kuin tilauselokuvatuotannossa ja osin myös mainostuotannossa. (Korvenoja 2004, 9-12.) Nykyaikana laadukkaita kameroita saa hankittua edullisestikin ja lähes jokaisesta perheestä löytyy tietokone, joten tapahtumataltioinnin tekeminen vaikkapa häistä on periaatteessa mahdollista lähes jokaiselle siitä tosissaan kiinnostuneelle, joka jaksaa perehtyä aiheeseen ja nähdä sen eteen vaivaa.

Suomessa televisiosta monikameratuotantona toteutettuja suorana lähetyksenä tulevia ohjelmia ovat esimerkiksi Yle Uutiset, urheilukilpailut kuten Olympialaiset ja jääkiekon MM-ottelut. Myös

1960-luvulta asti Suomen televisiossa pyörinyt Euroviisut, sekä Putous ja vaikkapa Tanssii tähtien kanssa toteutetaan monikameratuotantona ja ainakin osa lähetyksistä suorana lähetyksenä. (Ohjelmat poimittu Finnpanel-yrityksen verkkosivuilta TV-mittaritutkimuksen Katsotuimmat lähetykset kanavittain -tutkimustuloksista niiden suuren katsojatavoitettavuuden perusteella.) (Finnpanel, viitattu 31.10.2015.)

2.2 Yksikamera

Yksikameratoteutuksella kuvamateriaali on kuvattu yhdellä kameralla. Yksikameratoteutus vaatii yleensä ohjelman leikkaamista jälkikäteen, mutta se voi myös olla suora lähetys. Tällaisena poikkeuksena voivat olla esimerkiksi lyhyet uutislähetykset tai TV-kuulutusten tyyppiset informaatiopaketit. (Korvenoja 2004, 9.) Nykyään silti jopa uutislähetykset ovat nykyään yleisimmin monikameratuotantoja. Jotkin television TV-kanavilla pyörivät visailu- ja chat-ohjelmat ovat yksikamerateknikalla toteutettuja suoria lähetyksiä. Näitä ovat olleet muun muassa Ring-a-Ling, Soittis, Paljon pelissä, Voittopotti, Voittosoitto sekä Tiedä ja Voita.

Mikäli yksikameratoteutuksessa ei ole kyse suorasta lähetyksestä, vaatii se yleensä leikkaamista, useita ottoja eri kulmista ja näin ollen myös siis monin verroin enemmän aikaa. Esimerkiksi ainutkertaista tapahtumaa tai tilannetta on vaikea, ellei jopa mahdotonta, toteuttaa yhdellä kameralla kuvaten mielenkiintoisesti. Kuvaustilanne tai tapahtuma täytyy pystyä toistamaan useita kertoja, jotta saataisiin kuvattua eri kuvauskulmista ja eri kuvakokoja. Tällainen kuvaustapa vaatii näyttelijöiltä ammattitaitoa, sillä heidän täytyy kyetä toistamaan suorituksensa juuri samalla tavalla useita kertoja. (Korvenoja 2004, 12.) Yksikameratoteutuksessa vahvuutena on, että voidaan selvitä vähemmällä työvoimalla, kevyemmällä kalustolla ja pienemmällä budjetilla, mutta se sisältää myös omat riskinsä, sillä vastaavasti se voi viedä moninkertaisesti enemmän aikaa. Pienemmällä työryhmällä työskenneltäessä myös jokaisen yksilön työpanos korostuu ja kokonaistyön valmistuminen on riippuvaisempi jokaisesta tekijästä.

2.3 Monikamera

Monikamera tarkoittaa yksinkertaisesti videon tai livelähetyksen kuvaamista useammalla kuin yhdellä kameralla ja se vaatiikin lähes poikkeuksetta myös enemmän työvoimaa ja tiimityöskentelyä. Monikamerateknikan TV-työssä kuva on nähtävissä välittömästi reaaliaikaisena

suorana lähetyksenä ja leikkaaminen tapahtuu ”lennosta” sähköisen leikkauspöydän avulla. Monikameramenetelmällä kokonainen ohjelma on mahdollista tehdä samalla kertaa valmiiksi, eikä jälkikäteen leikkaamista välttämättä tarvita. Monikamerateknikalla kuvattaessa saadaan monipuolisempaa ja vaihtelevampaa kuvaa kuin yhdellä kameralla. Sama tilanne saadaan tallennettua useasta eri kulmasta kerrallaan, joten uusintaottoja ei välttämättä tarvita. (Korvenoja 2004, 9-13.)

Monikameratuotannossa vahvuutena ovat nopeus ja tehokkuus, mutta se on myös kallista, sillä se vaatii yleensä raskaampaa kalustoa ja enemmän henkilöstöä. Monikamerateknikka asettaa vaatimuksia myös kuvaustiloille. (Korvenoja 2004, 12–13.) Tiimityöskentely vaatii myös perehdyttämistä ja johtamistaitoja, mistä kerron tarkemmin niitä käsittelevissä osioissa.

2.4 **Ohjaaja**

Samassa tuotantokokonaisuudessa voi olla useita ohjaajia, sillä esimerkiksi esityksen tanssijoilla, näyttelijöillä ja muusikoilla on usein niin sanotut henkilöohjaajansa. Monikameratuotannolla on tv-ohjaaja, josta käytetään myös yleisesti termiä ohjaaja. Hän on kameraryhmän johtaja ja hänellä on vastuu tallenteen kokonaisuuden hallinnasta ja visuaalisesta ilmeestä. Monikameraohjaajalta vaaditaan rauhallista ja määrätietoista otetta, johtamistaitoja, kokonaisuuden hallintaa, kommunikointia ja ymmärrystä, sekä nopeaa ennakointi- ja reagointikykyä. Kuvausten aikana kameramiehet tarjoavat kuvia tarkkaamoon, jossa on yleensä ainakin kaksi henkilöä eli ohjaaja sekä kuvamiksaaja, joka leikkaa kuvia ohjaajan komennosta. Ohjaaja antaa komennot kuvaajille langattomien radiopuhelinten avulla, ohjaten kameramiehiä kuvaamaan haluamiaan hyviä ja yhteensopivia kuvia. Ammattitaitoinen ohjaaja, jolla on osaava kameraryhmä käytössään, tietää, että antaessaan kameramiehille vapauden kuvata, ryhmä yleensä panostaa toteutukseen parhaan osaamisensa. Äänimiksaaja huolehtii äänityslaitteistosta ja äänen tallentamisesta ja tarkkailusta kuvausten aikana. Muita työtehtäviä tarkkaamossa ovat esimerkiksi kuvaussihteerin ja kuvatarkkailijan työt, mutta pienemmissä tuotannoissa näitä ei aina välttämättä ole. (Korvenoja 2004, 16.)

KUVA 1. Esimerkki tarkkaamon yleisvaikutelmasta. Kuva on otettu yhtyeen esitystaltioinnin valmisteluvaiheesta Oulun ammattikorkean crossmediastudiossa vuonna 2014. Kuva: Marika Tuomela.

2.5 **Komentokieli**

Komentokieli tarkoittaa harjoitusten ja kuvausten aikana ohjaajan antamia komentoja ja mahdollisen kuvaussihteerin ohjeita ja varoituksia. Kuvausryhmä on yhteydessä toisiinsa yleensä langattomien kuulokkeiden ja mikrofonien välityksellä. Ohjaaja antaa komennot tarkkaamosta käsin ja kameramiehet toteuttavat niitä. Yleensä pyritään siihen, että kameramiehet ovat varsinkin kuvausten aikana ”mykkiä”, ettei heidän puheensa tallentuisi äänityksiin, mutta studiokuvauksissa yksi kuvaajista usein toimii esiintyjiä ohjaavana studio-ohjaajana. Hyvä komentokieli on lyhyttä, selkeää ja yhtenäistä. Komentokieli on suunnattu sekä kameramiehille, että kuvamiksaajalle, joka leikkaa kuvat esimerkiksi ”nyt”-komennon tai sormien napsautuksen mukaan. Ohjaaja käyttää yleensä kameramiehiä komentaakseen kameroiden numeroita (ykkönen tai K3) ja kuvakoon määrittämiseen kahdeksan kuvan järjestelmän lyhenteitä esimerkiksi seuraavasti: ”Kakkonen ota laulajasta PLK” (puolilähikuva). Ohjaaja pyrkii antamaan ohjeet tarvittavista kuvista kameramiehille hyvissä ajoin, esimerkiksi paria kuvaa ennen, jotta heillä jää kuvan löytämiselle ja sommittelulle hetki aikaa. (Korvenoja 2004, 123-125.)

2.6 **Kahdeksan kuvan järjestelmä**

TV-työssä kuvien kokoa määritellään käyttämällä niin sanottua kahdeksan kuvan järjestelmää, joka koostuu kuvien kokovalikoimasta. Kameratyö nopeutuu, kun komennot voivat lyhimmillään koostua jopa vain kahdesta sanasta (esimerkiksi: ”kolmonen YK”, mikä on komento kamera numero kolmosta käsittelevälle kameramiehelle ottaa yleiskuva). Kuvakoot auttavat ennakkosuunnittelussa ja kuvakäsikirjoituksen tekemisessä.

Järjestelmän kuvakoot muodostuvat erilaisista tavoista rajata kuvattava kohde, ja rajauslinjat noudattavat ihanteellista tapaa ”katkaista” henkilö. Ohjeiden noudattaminen edesauttaa kuvien sommittelun saamisessa esteettisesti hyväksi. Kuvakoon määritys tulee ohjaajan komennosta ja kuvan sommittelun viimeistelee kameramiehen ammattitaito. Kuvamiksaamisen eli leikkaamisen kannalta olennaista on, että kuvat klaffaavat, eli sopivat hyvin yhteen ja ovat samalla tavalla rajattuja. (Korvenoja 2004, 44–46). Riippuu myös paljon kuvattavasta kohteesta ja yhteydestä, kuinka hyvin kokeelliset kuvakulmat ja rajaukset voivat tuoda otolle lisäarvoa. Esimerkiksi rock-konsertissa epätavalliset ja normaalista poikkeavat kuvakoot ja liikkeet voivat antaa mukavan säväyksen kokonaisuuteen, kunhan niitä ei ole liikaa.

Kahdeksan kuvan järjestelmän kuvat ja niiden lyhenteet tiiveimmästä laajimpaan:

erikoilähikuva = ELK
lähikuva = LK
puolilähikuva = PLK
puolikuva = PK
laaja / suuri puolikuva = LPK / SPK
kokokuva = KK
laaja / suuri kokokuva = LKK / SKK
yleiskuva = YK

Havainnollistavia kuvia yleisimmistä kuvarajauksista (kuvat 2-5).

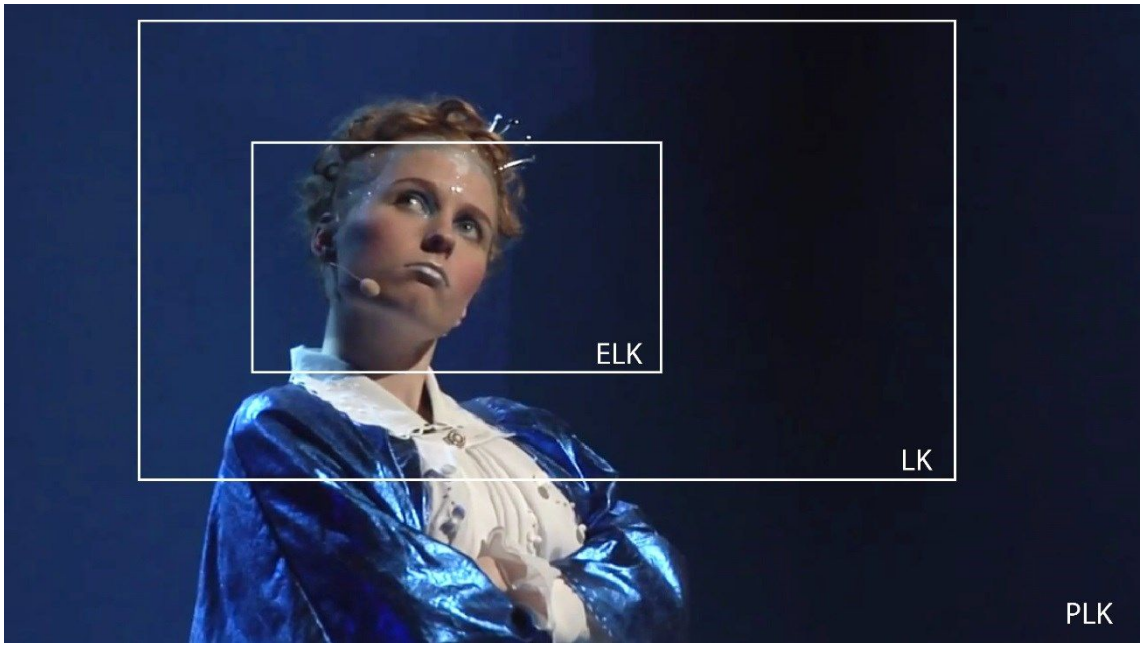

KUVA 2. Puolilähikuva, jonka sisälle rajattuna lähikuva ja erikoislähikuva. Kuva: Löpöti-DVD.

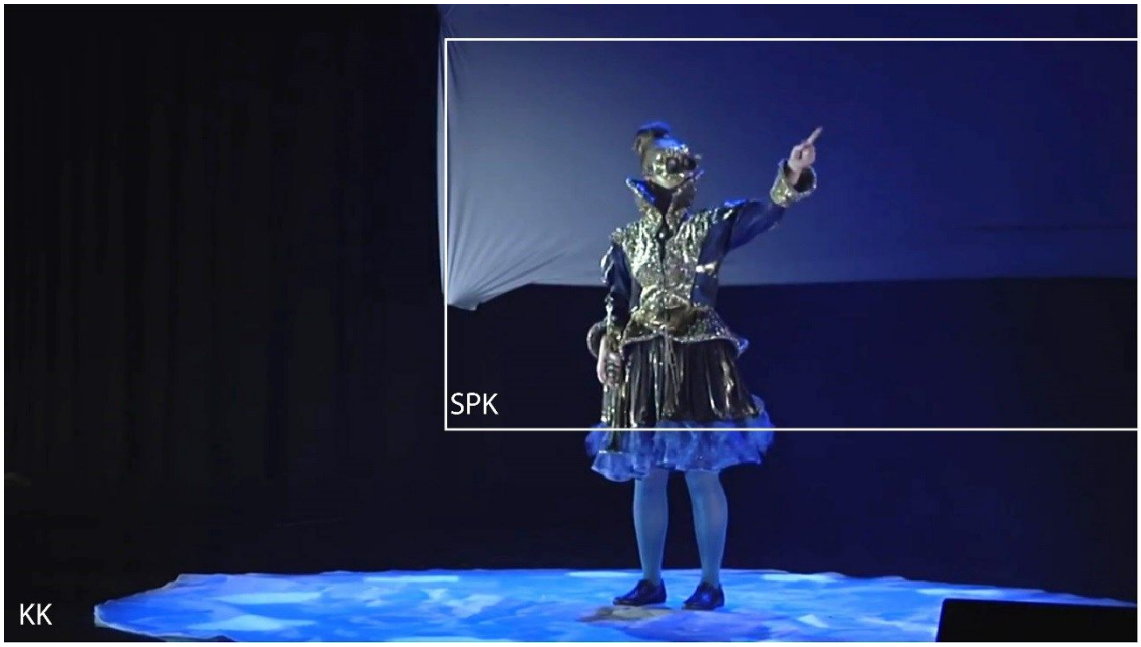

KUVA 3. Kokokuva, jonka sisään rajattu suuri puolikuva. Kuva: Löpöti-DVD.

KUVA 4. Puolikuva. Puolikuva on oikeastaan ensimmäinen kuvakoko, johon mahtuu tarvittaessa kaksi henkilöä (Korvenoja 2004, 48). Kahden henkilön kuvasta käytetään yleisesti nimitystä two shot -parikuva. Kuva: Löpöti-DVD.

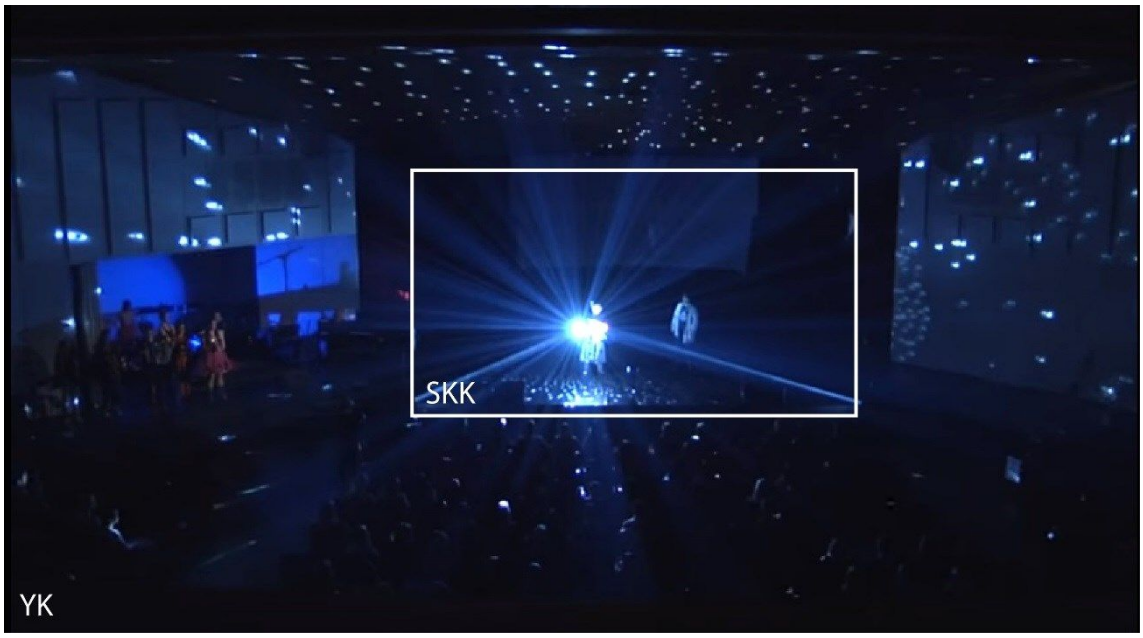

KUVA 5. Yleiskuva ja sen sisälle rajattuna suuri kokokuva. Kokokuvan rajauksessa näkyy huomattavasti myös jo lavastetta (Korvenoja 2004, 49). Tässä kuvassa yleiskuva on todella laaja, se käsittää salin näyttämön sivussa olevan soittajien lavan, sekä suurimman osan yleisöä. Kuva: Löpöti-DVD.

2.7 Kameratyö

Kameratyöhön voidaan laajasti lukea kaikki kuvaaminen valokuvauksesta elokuvaukseen ja videokuvaukseen. Erot ovat lähinnä teknisiä ja laitteiston valintaan liittyviä. (Korvenoja 2004, 9.) TV-kameratyö voi olla sekä yksikameratoteutusta että monikameratyötä. Valinta riippuu ohjelmatyypistä, lähetystavasta, tuotanto-olosuhteista, budjetista sekä ohjaajan tottumuksista. (Korvenoja 2004, 9.)

Kuvaajien kameratyöhön kuuluu kuvien tarjoaminen ja heidän on hallittava tekniikan lisäksi kuvailmaisun perustiedot, kahdeksan kuvan järjestelmä, kultainen leikkaus ja sommittelun perussäännöt. Vaikka ennen varsinaiseen työhön ryhtymistä on hyvä olla teoreettiset perustiedot hallussa, voi kameran teknisen käsittelyn ja hallinnan ja ilmaisullisetkin taidot todella oppia vain tekemällä kameratyötä (Korvenoja 2004, 11). Korvenoja korostaakin, ettei täydellistä tekijää ole, sillä jo lyhyet tauot näkyvät työn jäljessä, eikä kuvaamisen taito säily siis ilman jatkuvaa harjoittelua (Korvenoja 2004, 23).

Kameratyö on teknisesti herkkää, monipuolista ja vaativaa ohjelmatyötä, jossa työskentelytapa riippuu siitä, onko kyseessä suora lähetys, suoranomainen nauhoitus vai nauhoitus. Suorassa lähetyksessä paineet ovat suuremmat, koska kuvaa ei pystytä jälkikäteen parantelemaan eikä uusintaottoja tule. Suoranomaisessakaan lähetyksessä harvoin otetaan uusintaottoja. Nauhoituksissa taas saatetaan ohjelmasta ja mahdollisuuksista riippuen kuvata vaikkapa yksittäinen musiikkikappale ja analysoida sitä heti nauhoituksen jälkeen ja toistaa se tarvittaessa niin moneen kertaan, että tulokseen ollaan tyytyväisiä. Tällainen kameratyö on varsinkin aloittelijalle todella hyödyllistä, koska kuvan laadun ja palautteen saa heti. (Korvenoja 2004, 22–23.)

2.8 Yhteenveto käsitteistä

Vaikka toteutus- ja työskentelytavat (yksikamerakuvaus ja monikameratuotanto, elokuvaus ja TV-kuvaus) saattavat nyt tuntua toisistaan hyvin poikkeavilta ja erillisiltä työskentelytavoilta, on hyvä muistuttaa niitä yhdistävistä tekijöistä. Nimittäin kuvailmaisullisesti yksikamerakuvaus ja monikameratyöskentely, ja filmille tai nauhalle tallennus ja suora lähetys, eivät eroa periaatteessa mitenkään, sillä samat säännöt ohjaavat kuvakulmien ja kuvakokojen valintaa (Korvenoja 2004,

12). Monikameraohjaajan näkökulmasta yksi- tai monikameratoteutukset eroavat siinä, että ohjattavien kuvaajien määrän kasvaessa käytettäessä useampaa kameraa, on myös pystyttävä keskittymään useampaan kuvaan samanaikaisesti. Yksikameratoteutuksessa ohjaaja saattaa jopa itse toimia kuvaajana.

Monikameratuotanto voi olla muutakin kuin suora lähetys ja vaatia leikkausvaiheen kuten yksikameratoteutuskin. Esimerkiksi opinnäytetyöni produktio-osana taltioimaamme musikaalia monikamerateknikalla taltioidessamme menettelimme niin, että kukin kamera nauhoitti omaa kuvaansa samanaikaisesti, kun siitä leikattiin myös valmista kokonaisuutta. Kuvattuamme tällä tekniikalla yhden kokonaisen esityksen meillä oli siitä siis neljä eri versiota: jokaisen kameran kuvaama esitys tallentuneena kunkin kameran muistikortille, sekä jo valmiiksi leikattu versio. Näin meneteltäessä saavutetaan kuvaustilanteessa monikameratuotannon nopeus ja saadaan talteen suuri määrä materiaalia, jota on mahdollisuus käyttää lopullisen valmiin kokonaisuuden leikkaamisessa jälkikäteen. Tällainen työskentely onkin eräänlainen välimuoto monikameratuotannon ja yksikamerakuvauksen väliltä ja tällä tavoin voidaan hyvin saada paikattua kuvauksissa mahdollisesti tapahtuneita virheitä ja epäonnistuneita kohtia, kuten vaikkapa käyttää paremmin sopivia kuvakulmia tai näyttää kuvista unohtunutta yksityiskohtaa liittämällä se haluttuun kohtaan videota jälkieditoinnissa (Korvenoja 2004, 9-13).

3 KUVAUSTEN ENNAKKOSUUNNITTELU

Tapahtumaa kuvatessa tilanteet saattavat muuttua todella nopeasti ja ennalta arvaamattomasti, jolloin taito tarttua hetkeen on monikameratyöskentelyssä suorastaan elintärkeää. Jotta kuvausten onnistumista ei kuitenkaan joudu jättämään pelkän tuurin ja intuition varaan, on tarkan ennakkosuunnittelun tekeminen ammattimaisuuden merkki. Esimerkiksi ainutkertaisissa tapahtumissa, jossa tilannetta ei voida enää kuvata jälkikäteen uudelleen, on karu tosiasia, että jos jotakin jää kuvaamatta, hetki on menetetty. Seuraavissa kappaleissa erittelen, mitä täytyy huomioida, kun kyseessä on suora lähetys tai tallenne, ja käyn läpi, millaisia vaikutuksia tapahtuman tyypillä ja kuvauspaikalla on tekniikkaan. Kerron myös, miksi on tärkeää varata kuvausten suunnittelussa tarpeeksi aikaa kaluston testaamiseen ja harjoitteluun, sekä kerron kuvakäsikirjoituksen tekemisestä ja tapahtuman tunnelman välittämisen keinoista. Erittelen myös lyhyesti, millaista kalustoa monikameratuotantoon tarvitaan, ja mikä on tuottajan rooli monikameratuotannossa.

3.1 Tapahtumapaikan ja tapahtuman tyypin vaikutus tekniikkaan

Työskentelytapoihin, tekniikkaan ja välineisiin vaikuttavat monet tekijät. Riippuu työn tilaajasta, onko kyseessä projisointi vai tapahtumataltiointi vai molemmat, tai vaikkapa live stream -lähetys internettiin (esim. jääkiekko-ottelut). Liveprojisoinnilla tapahtumapaikan tai esiintymislavan sivuilla oleville videopinnoille (yleensä joko videotykillä kankaalle heijastettua kuvaa tai LED-paneeleista koostuvat screenit) kuvataan monikamerateknikalla kuvia esiintyjistä. Tapahtumassa liveprojisoinnilla pyritään täydentämään katsojakokemusta näyttämällä kuvassa esimerkiksi yksityiskohtia lavalta, joita kauempana oleva yleisö ei näe tarkkaan, sillä yleisö näkee jo laajakuvan ihan itse, eikä sille tarvitse korostaa sitä enempää. Toisinaan projisoituna voi olla lisäksi ennakkoon sovittua ja kuvattua muuta materiaalia (keikalla esim. bändin logo tai jotain kappaleeseen liittyvää ns. kuvituskuvaa), tai esiintyjien välissä vaikkapa mainoksia. Projisoinnissa virheisiin on siinä mielessä enemmän varaa, että kuva tukee lavalla olevaa esitystä, eikä katsoja ole näin täysin kuvan varassa.

Kun kyseessä on tallenteen tekeminen, kuvaaminen monimutkaistuu projisointiin verrattuna siinä mielessä, että on pystyttävä löytämään mielenkiintoinen tapa yhdistää sekä laajaa yleiskuvaa että

mielenkiintoisia yksityiskohtia. Ohjaajan on muistettava alituisesti hahmottaa ja pitää kasassa esityksen kokonaisuutta ja palveltava tarinan tapahtumienkulkua lähetykseen valitsemillaan kuvilla. Mitä tutummaksi esitys tulee ohjaajalle harjoittelun ja kuvausten toistojen myötä, sitä helpommin häneltä voi unohtua lavan yleiskuva, keskittymisen siirtyessä mielenkiintoisten yksityiskohtien tarkkailuun. Tallenteen leikkaaminen onkin tasapainottelua yksityiskohtien ja yleiskuvan näyttämisen välillä. Kuvaamista ja leikkaamista mutkistaa, mitä useampi henkilö lavalla samanaikaisesti on ja mitä nopeatempoisempi kohtaus on kyseessä.

3.2 Suorat lähetykset ja sisällöltään spontaanit esitykset

Suorasta televisio-lähetyksestä nousee monelle ensimmäisenä mieleen vaikkapa jääkiekon maailmanmestaruusottelut tai Eurovision-laulukilpailun finaali. Suora lähetys on usein myös muutakin kuin räjähtävää energiaa ja tykitystä. Ainutkertaisia lähetyksiä on hankala harjoitella, mutta silti niiden taltiointityössä olisi onnistuttava kerralla. Vakiomuotoisina suorina lähetyksinä tulevat esimerkiksi monet asia-, makasiini- ja haastatteluohjelmat sekä aamu- ja uutis - lähetykset. Tällaiset ohjelmat sisältävät usein runsaastikin inserttejä (ennakkoon muualla nauhoitettuja videoita), jotka ajetaan lähetykseen sopivissa kohdissa ja niiden esitysaikana esimerkiksi studiovieraat vaihtuvat tai juontaja vaihtaa paikkaa. Tällaisten ohjelmien kuvauksiin voidaan suorasta lähetyksestä huolimatta valmistautua, koska ne ovat tietyn formaatin mukaan tehtäviä ohjelmia, jotka etenevät toistuvaa kaavaa noudattaen. Tilanteen mukaan tehtäviä suoria lähetyksiä ovat myös vapaat keskusteluohjelmat ja poliittiset väittelyt, sekä urheilu ja tanssi. (Korvenoja 2004, 17–19).

Esityksissä, joissa on paljon nopeita liikkeitä, kuten tanssia, on hyvinkin tavallista, että yrittäessä kuvata tiivistä kuvaa, kuvauksen kohde ”karkaa kuvista” kokonaan tai leikkautuu tökerösti ulos kuvista esimerkiksi kaulan kohdalta näyttävän hypyn tai noston seurauksena. Tanssiesityksiä kuvattaessa ”headroomia”, eli tyhjää tilaa kuvauskohteen pään yläpuolelle jätetään automaattisesti enemmän ja kuvauksissa on oltava hereillä tavallistakin paremmin. Yleensä aina jokin kameroista kuvaakin laajempaa yleiskuvaa esityksestä, ja ensisijainen ”pelastus” tilanteelle on leikata laajempaan kuvaan. Näin katsojalla säilyy ainakin kokonaiskuva esityksestä, vaikka saatetaankin menettää jokin mielenkiintoinen yksityiskohta, joka olisi ollut parhaimmillaan lähikuvassa esitettynä.

Kuvattaessa urheilutapahtumaa, vaikkapa jääkiekkopeliä suorana lähetyksenä kotiyleisölle, tapahtumien kulkua ei pystytä ennakoimaan eikä ennalta määräämään (Korvenoja 2004, 19). Tällaisia urheilukuvauksia tehtäessä ollaan pitkälti kuvausryhmän tarkkaavaisuuden ja reaktioherkkyyden armoilla, kun ainoat ohjenuorat käsikirjoituksen puutteessa ovat lajin omaiset säännöt ja määritellyt otteluiden ja pelien kestot. Suorassa lähetyksessä virheiden tekeminen korostuu, koska jälkieditoinnin mahdollisuutta ei ole. On hyvä tiedostaa, milloin virheisiin ei yksinkertaisesti ole varaa. Suoriin urheilulähetyksiin liittyy myös katsojien suunnalta suuria tunnelatauksia - kuvittele esimerkiksi tilanne, missä ratkaisumaali jäisi näkemättä kuvausryhmän virheiden vuoksi. Negatiivisen palautteen vyöry olisi varmasti valtaisa, kun taas vaikkapa eduskunnan täysistunnon verkkolähetystä seuraavista katsojista tuskin kovin moni raivostuisi, jos yksittäinen kuva esimerkiksi puheenvuoroa antavasta puhemiehestä jäisikin näyttämättä (istunnon monikameratuotannon tekemää työtä mitenkään vähättelemättä).

3.3 Ennakkosuunnitellut ohjauksessa toteutettavat suorat ohjelmat

Ennakkosuunniteltuja ohjauksessa toteutettavia nauhoitettuja ohjelmia televisiossa ovat sketsiviihde- ja show-ohjelmat, näytelmät, sarjanäytelmät ja konsertit. Tällaisia ohjelmatyyppejä on yleensä mahdollista harjoitella etukäteen, koska niiden luonne ei vaadi suoraa lähetystä. Tällöin kuvausryhmälläkin on mahdollisuus harjoitella niiden kuvaamista. Show- ja sketsiviihde-ohjelmat ovat rajatapauksia, sillä osa niistä on suoria ja osa nauhoitettuja. (Korvenoja 2004, 18). Show- ja sketsiviihde-ohjelmistakin on suoria lähetyksiä ja niissä näytetään myös yleisesti paljon inserttejä, kuten esimerkiksi kilpailuluonteisessa ohjelmassa nauhoituksia kilpailijoiden valmistautumisesta esitykseen. (Esimerkkejä ohjelmista, joiden televisio-lähetyksissä ovat välillä kyseessä nauhoitetut ohjelmat ja välillä tarjotaan suoria lähetyksiä: Tanssii tähtien kanssa, Putous, Idols ja The Voice of Finland.) Jos kyseessä on konsertti, on yleensä kuitenkin mahdollista saada etukäteen esiintyjältä biisilista esitettävistä kappaleista. Kappaleisiin etukäteen tutustuminen ja muistiinpanojen tekeminen niiden kestosta ja huipentumista, kuten huimista soolo-osuuksista, helpottaa kuvaamista.

Aivan omaa luokkaansa ovat tapahtumat, joissa lavalla olevat henkilöt toimivat täysin spontaanisti improvisoiden. Pahimmillaan varmaksi ei tiedetä kuin alku ja loppu ja kenties paikka, jonne mahdollinen juontaja tulee tekemään juontonsa. Jos kyseessä on suoran lähetyksen nauhoitus, kuvataan se yleensä hieman ylipitkänä ja jälkikäsittelyssä lyhennetään sopivan pituisiksi pätkiksi.

(Korvenoja 2004, 18.) Kun tapahtumaa ei ole käsikirjoitettu tarkkaan, ei näyttelijöiden reaktioita osata ennalta odottaa. Silloin on ihmisten reaktioiden saamiseksi nauhalle pysyttävä herpaantumatta perillä tilanteen tunnelmassa ja pystyttävä ennakoimaan tilanteen eteneminen. Jos tapahtuma halutaan saada tallennettua hyvin ja kyseessä olisi vaikkapa vaikeasti ennustettavissa oleva improteatteri-esitys, varmistaisin, että ainakin yksi kamera kuvaisi laajaa kuvaa näyttämön tapahtumista kokoajan.

3.4 Tuottajan rooli

Tuotantojen valmistelu, toteutus ja jälkituotanto vaativat paljon työtä. TV-yhtiöissä nämä työt jakaantuvat monien järjestäjien, tuottajien, ohjaajien ja kuvaajien kesken, mutta pienissä tuotannoissa myös ohjaaja voi joutua toimimaan kaikissa tuottajan moninaisissa tehtävissä. On hankittava esimerkiksi kuvausluvat ja mahdolliset materiaalin esittämisluvat, hoidettava tilavarauksia ja kalustovarauksia tai -hankintoja, suunniteltava ja huolehdittava aikataulujen yhteensovittamisista ja niin edelleen. (Korvenoja 2004, 34–36.) Tapahtuman järjestäjä vastaa tilaisuuden yleisestä turvallisuudesta ja suurille yleisötapahtumille joudutaan tekemään riskienkartoitus- ja pelastussuunnitelmat. Tapahtumaan joudutaan myös hankkimaan oletettua yleisömäärää vastaava määrä järjestyksenvalvojia (jos paikalle on odotettavissa yli sata henkilöä). (Finlex 2016. Viitattu 13.2.2016.) Monikameratuotanto ei saa lisätä tapahtumaan luonnollisesti liittyviä riskejä omalla huolimattomuudellaan.

Tuottajana joutuu olemaan tietoinen siitä, missä ja minkä kuvaamiseen tarvitaan lupa, miten sitä haetaan ja kuinka ajoissa luvat on syytä hankkia, jotta ne ehditään ja voidaan myöntää kuvauspäivään mennessä. Televisiotuotannoissa yleisimmin tuottaja tai tapahtuman järjestäjä hoitaa lupien hankkimisen ja tilausohjelmissa asiakas hoitaa ne yleensä kohteidensa osalta (Korvenoja 2004, 34–36). Useimmiten on tarpeen hankkia tuotannolle osaava tuottaja, sillä kokemattomalle henkilölle tuotantopuolen kiemurat lupakäytäntöineen ja sopimuksineen voivat käydä nopeasti niin työlääksi, että niiden hoitaminen haittaa kuvauksiin valmistumista kuvasuunnittelun ja toteutuksen osalta. Menettelin näin muun muassa itse hankkiessani Löpöti-musikaalin monikameratuotantoon tuottajan mukaan heti alkumetreillä. Tuottajamme Henriikka Anttila hoiti produktion tuotantolupahakemuksen tuotantosuunnitelmineen, mikä sisälsi tuotannon aikataulun, budjetin, rahoituksen ja jatkosuunnitelmat.

Tuottaja hoitaa pääsääntöisesti viestinnän tilaajan kanssa. Lupa-asioiden ja sopimusten hoitamisen lisäksi tuottaja selvittää, mitkä ovat tilaajan toiveet ja kertoo niistä kuvausten suunnittelijalle, yleensä siis ohjaajalle. Tilaajan kanssa kannattaa olla tiiviissä yhteistyössä, jotta pysytään perillä asioiden etenemisestä ja saadaan nopeasti päivitettyä toisen osapuolen tiedot ajan tasalle. On tärkeää saada tietää muutokset aikatauluun ja esitykseen, etteivät kuvauksissa valaistuksen muutokset jää kuvausryhmältä pimentoon. Tehokas tiedottaminen tehostaa toiminnan sujuvuutta ja rakentaa luottamusta tilaajan ja työryhmän välille.

Tuottaja on usein se henkilö, joka suunnittelee kuvausryhmän aikataulut ja huolehtii niiden yhteensovittamisesta esiintyjien ja tapahtuman järjestäjien kanssa, sekä auttaa pitämään sovituista aikatauluista ja siten myös kokonaistavoitteista kiinni. Usein tuottaja tekee päiväkohtaisesti kuvauksia varten yksityiskohtaiset ohjeita sisältävät aikataulut eli callsheetit. Näissä käy ilmi, mitkä kuvaukset ovat kyseessä, päivämäärä, yhteystietoja, milloin kenenkin täytyy olla paikalla ja mitä häneltä vaaditaan, ruokatauot ja mahdolliset muut tauot, kuvausajat ja -kestot, sekä mahdolliset kohtaus- ja kuvanumerot ja tarvittava erityiskalusto. Huolellinen suunnittelu ajankäytön ja laitteiston suhteen vaikuttaa toteutuksen onnistumiseen, joten tuottajalla on hyvin vastuullinen ja tärkeä rooli.

3.5 Kalusto ja laitteisto

Monikamerateknikalla kameroiden kuva on nähtävissä reaaliaikaisena suorana lähetyksenä tarkkaamoon ja leikkaaminen tapahtuu sähköisen leikkauspöydän avulla. Monikamerateknikalla kuvattaessa saadaan monipuolista ja vaihtelevaa kuvaa, kun sama tilanne saadaan tallennettua useasta eri kulmasta kerrallaan. (Korvenoja 2004, 9-13.) Esityksen tapahtumapaikkaan tutustuminen etukäteen on useimmiten tarpeen, jotta tiedetään, millaista kalustoa sinne tarvitaan ja minne tarkkaamo voidaan sijoittaa. Kuvauspaikasta on hyvä myös piirtää pohjakuva, johon merkitään kameroiden paikat, kuvatarkkaamo, sähkönsaatavuus, mikit ja valot. Tarkkaamo joudutaan toisinaan kasaamaan melko epätarkoituksenmukaisiinkin paikkoihin, jopa käytävälle, jos siihen ei ole käytettävissä erillisiä tiloja. Kamerat yhdistetään liitännällä laitteistoon (esim. Atem Televisio Studio) ja laitteiston avulla televisiomonitoriin. Tallennus hoituu nykyään useimmiten tietokoneen avulla (ennen käytössä ovat olleet kasettinauhurit). Leikkaus hoituu joko sähköisen leikkauspöydän avulla tai tietokoneella olevilla ohjelmilla käyttäen leikkauspöytänä näppäimistöä ja hiirtä. Viestintä tarkkaamon ja kuvaajien välillä hoidetaan radiopuhelimilla (esim. Radiocom BTR-700 intercom). Tarkkaamoon kuuluu näiden laitteiden lisäksi kaiuttimet reaaliaikaisen äänentoiston

saamiseksi esityksen leikkaamisen helpottamiseksi. Tarkkaamosta on toisinaan myös suora näköyhteys lavalle, mutta ei lähestulkoon aina.

KUVA 6. Löpötin monikameratuotannossa tarkkaamoksi muokattiin varastona ollut tila, ja laitteet jouduttiin mahduttamaan paljon studio-oloja ahtaampiin tiloihin. Kuvassa on vasemmalla kuvamiksaaja ja oikealla ohjaaja. Oikeassa yläviistossa on nähtävissä ikkuna, josta avautui näkymä lavalle. Kuva: Henriikka Anttila.

Sähkönsaatavuus kuvauspaikalla tarkoittaa sekä pistokkeiden sijaintia että sulakkeiden riittävyyttä vastaamaan laitteiston ja valojen tehontarvetta (Korvenoja 2004, 34). Kysymättä ei kannata kytkeä mitä tahansa pistoketta laitteiston virranlähteeksi - olisi tosi noloa, jos esiintymispaikalta palaisivat sulakkeet kuvausryhmän kytkettyä laitteistonsa väärin tai väärään paikkaan. Pahimmassa tapauksessa pääsulakkeiden palaminen saattaa aiheuttaa suuret taloudelliset tappiot, jos paikalle joudutaan tilaamaan sähköfirma tai pahimmassa tapauksessa koko tapahtuma joudutaan perumaan, koska sähköjä ei ehditä saada toimimaan.

Kuvauspaikan tutkimuksessa sähkönsaannin ja laitteistojen väliset etäisyydet on hyvä ottaa ylös, jotta osataan valita oikeanlaiset ja oikeanmittaiset piuhat sähköjohtojen vetoa varten. Mitä pidemmät jatkojohtokaapeloinnit joudutaan tekemään ja mitä enemmän niihin on kytkettynä laitteistoja, sen suurempi on myös niiden aiheuttama tulipalonvaara. Mitä kauemmas äänityskaluston piuhoja joudutaan vetämään, ja mitä enemmän sähkölaitteita tilassa on, sitä

enemmän on myös riskejä, että myös äänessä on häiriöitä. Johtovyyhdit voivat aiheuttaa myös tapaturmavaaroja niin työntekijöille kuin yleisölle. Kun kamerat sijoitetaan lopullisiin paikkoihinsa ennen esitystä, piuhat ja jalustat onkin hyvä teipata kiinni lattiaan, ettei yleisö kompastu niihin. Johtoja vetäessä täytyy ottaa huomioon, että niiden päältä kuljettaisiin mahdollisimman vähän, joten suorin mahdollinen reitti ei useinkaan ole paras ratkaisu. Joskus johtoja joudutaan vetämään yleisön keskelle portaikkoon ja teippiä voi kulua yllättävän suuria määriä johtojen asianmukaiseen teippaukseen. Vahva teippi kuuluu kalustoon aina ja teipin värin pitää sulautua kuvauspaikan väreihin. Kalustoa ei myöskään kannata jättää vartioimatta turvallisuussyistä, niin rikkoutumisen kuin anastamisen varalta.

TV-kameratyön perustyökalu on raskas studiokamera, joka on varustettu vaativaan ammattikäyttöön. Riippuu kuitenkin tuotannon budjetista ja kuvauspaikasta, millaisia kameroita voidaan ja mitä kannattaa käyttää. Kameroita on paljon erilaisia, raskaita-, niin sanotusti keskiraskaita- ja kevyitä studiokameroita, ja tarpeen tullen käytetään myös järjestelmäkameroita ja niin sanottuja action-kameroita (Go Pro). (Korvenoja 2004, 14.) Kevyissä studiokameroissa ja raskaissa/keskiraskaissa studiokameroissa on useita eroavaisuuksia. Hyvinä puolina kevyissä kameroissa ovat niiden sijoittelumahdollisuudet ahtaampiin paikkoihin, eivätkä ne herätä liikaa huomiota lavan etukulmissa (kuten peitä näkyvyyttä lavalle yleisöltä, mikä aiheuttaisi pahennusta). Kevyemmät kamerat ovat myös nopeasti muutettavissa kannettaviksi kameroiksi, sekä ovat tietysti nopeampia ja helpompia kuljettaa ja purkaa. Huonoina puolina kevyemmissä kameroissa verrattuina raskaampiin studiokameroihin on mielestäni se, ettei niissä ole läheskään aina merkkivaloa, mikä kertoisi meneekö kuva juuri sillä hetkellä nauhoitukseen, eikä niissä ole monitoria, josta pystyy nappia painamalla tarkistamaan parhaillaan lähetyksessä olevaa kuvaa, mikä voisi helpottaa oman kuvan sommittelua ja rajaamista siihen sopivaksi. Kevyessä kamerassa tarkennus ja zoom-toiminnot ovat myös oman kokemukseni mukaan vaikeampikäyttöisiä, sillä ne sijaitsevat itse kamerassa, kun taas raskaammissa studiokameroissa ne sijaitsevat kätevästi kaukosäätöisinä kameran kahvoissa. (Korvenoja 2004, 14.) Kameran sivuttaiset liikkeet (panorointi) ja pystysuuntaiset liikkeet (tilttaus) kuvauksessa ovat myös mielestäni helpompia tehdä raskaammilla kameroilla, sillä kevyellä kameralla ja jalustalla kuva tärähtelee helpommin. Toisaalta kevyellä kameralla muutokset hoituvat nopeammin. Riippuu kuitenkin täysin kuvaajasta, millaisella kameralla työskentelyn hän tuntee kaikkein luontevimmaksi. Kuvaaja joutuu hallitsemaan useiden erilaisten kameroiden käytön, koska niiden valinnan määrittelevät tapahtumapaikka ja kameralle käytettävissä oleva tila.

KUVA 7. Kuva on otettu yhtyeen esitystaltioinnin valmisteluvaiheesta Oulun ammattikorkean crossmediastudiossa vuonna 2014. Kaluston paljouden seasta näkyvät muun muassa keskiraskaat studiokamerat jalustoineen oikealla sekä nostovarteen (jib) kiinnitettynä vasemmalla. Kuva: Marika Tuomela.

Tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan käytetään myös muita kuvaustapoja kuin pelkkää stabiilia paikallaan jalustalla olevaa kameraa käyttämällä ajovaunuja, ajoratoja, tai muita erikoisvälineitä. Esimerkiksi stedicam on kameramiehelle puettava valjaiden tyyppinen laite, jonka avulla voidaan saada näyttävää ja tasaista kuvaa kameramiehen liikkuessa portaissa, lavalla, peruuttaessa kohteen edellä tai jopa juostessa (Korvenoja 2004, 15). Kraanaksi taas kutsutaan pitkävarrellista

kuvaustyökalua, jonka päähän kamera asetetaan, ja jonka avulla saadaan näyttäviä kameraliikkeitä nostoilla ja laskuilla, tai yleisön yläpuolella liitäen, ohjaten kameraa samalla varren takapäästä (Korvenoja 2004, 14). Kameroita voidaan myös sijoittaa poikkeuksellisiinkin paikkoihin, kuten nostureihin, autoihin tai vaijereihin kiinnitettyinä, jolloin kamerat on usein kauko-ohjattuja. Kuvauksissa saattaa olla käytössä myös robottikamerat, jolloin niiden tarkennusta, kuvarajausta ja liikkeitä ohjataan studion ulkopuolelta. (Korvenoja 2004, 19–20). Action-kamerat ovat pieniä, suunnilleen tavallisen kompaktikameran (ns. pokkari) kokoisia kameroita, joita voidaan kiinnittää lähestulkoon minne tahansa. Action-kameroille on olemassa kypäräkiinnikkeitä, joilla saadaan esimerkiksi urheilijan suorituksesta todella näyttävää kuvaa urheilijan näkökulmasta kuvattuna (laskuvarjohyppääjät, laskettelijat, ratsastajat ja niin edelleen).

Kameroiden sijoittelua ei suinkaan useimmiten onnistuta saamaan kuvan kannalta parhaisiin paikkoihin, koska kameroiden ei tulisi häiritä katsojia, eikä kameroita saa sijoittaa niin, että ne tukkivat kulkureittejä tai varauloskäyntejä. Joskus kameroille tarvitaan myös korokkeita. On myös hyvä kiinnittää huomiota siihen, onko lattia tasainen, sillä jos kamera joudutaan sijoittamaan jopa portaisiin, täytyy varmistaa, että kamerajalusta soveltuu siihen. Kameroita sijoitetaan yleisimmin lavan molempiin etukulmiin, yleisön keskivaiheille tai sen taakse, sekä monesti myös yksi tallentamaan laajaa yleiskuvaa. Paljon näkee myös niin sanotun action-kameran kuvaamaa erikoiskuvaa (esimerkiksi konsertissa lavalle asetettuna miehittämättömänä kamerana kuvaamassa vaikkapa rumpalia, tai yleisöä esiintyjien näkökulmasta).

Äänitystä suunnitellessa täytyy ottaa huomioon monia asioita, kuten voidaanko esityksestä saada sataprosenttista ääntä, halutaanko yleisön reaktioita korostaa vai yrittää vaimentaa yleisön hälyä, onko tilassa äänekäs ilmastointi, onko liikennemelua tai lähistöllä käynnissä mahdollisesti remontti- tai katutöitä (Korvenoja 2004, 33). On myös huomioitava äänen tallennuksen lisäksi, että se on saatava kuulumaan kuvausten aikana tarkkaamossa reaaliaikaisesti. Reaaliaikainen ääni on tärkeä elementti leikkausten rytmittämisessä. Vaikka tarkkaamosta olisi suora näköyhteys lavalle, ääni kuuluu yleensä epäselvästi, kaikuvana tai pienellä viiveellä esimerkiksi suuren tilan tai etäisyyksien tai välissä olevan lasin eristävyyden takia, eivätkä hiljaisemmat äänet kuulu. Kuvausryhmässä on yleensä äänimiksaaja, joka huolehtii äänityksestä ja sen suunnittelusta ja kalustovalinnoista. Äänittäjä huolehtii äänen tallennuksesta ja tarkkailee äänen laatua ja tasoja esitysten aikana.

Monikameratallennus	**kpl**
Kamera, Panasonic AG-HPX171	4
Kamerajalusta, Cartoni Action Pro	4
Tietokone(power mac)	1
Black Magic Design Atem Televisio Studio	1
Radiocom BTR-700 intercom	1
Televisio monitori(Mirai)	1
Genelec 1029A kaiutinpari	1
SDI-kela	3
Äänikalusto (yhden salistereoparin setillä)	**kpl**
Sound Devices 744T kovalevytallennin	1
Audio Technica 4051 -mikrofoni	2
K&M 20811 -jalusta	1
K&M 23550 -stereoadapteri	1
XLR-kaapeli, 10 m	2
Ulkoinen kovalevy (USB3 tai Firewire)	

KUVA 8. Esimerkkinä Löpöti-musikaalin taltioinnissa käytetty kalusto.

3.6 Käsikirjoitus ja kuvakäsikirjoitus

Kuvakäsikirjoitus, tai storyboard, on esityksen repliikkien, juonnon tai laulun sanojen oheen tehty kuvaussuunnitelma siitä, mitä, milloin ja miten kuvataan. Monikameratoteutuksessa työskentely helpottuu, kun haastavat paikat, kuten aloitus ja lopetus, sekä kuvitus- ja leikkauspaikat ovat etukäteen suunniteltuja. Kuvakäsikirjoitus voi sisältää kuvitukset kuvina, tai kahdeksan kuvan järjestelmän mukaisesti lyhennettynä esimerkiksi LK lähikuva, YK yleiskuva ja niin edelleen. Kuvakäsikirjoituksen avulla on helppo selittää kuvakerrontaan perehtymättömällekin henkilölle, millainen lopputulos on kuvausten tavoitteena. Kuvakäsikirjoitus myös helpottaa ohjeistuksen antamista kuvausryhmälle. Monikameraltioinnin kuvaamisesta voidaan sanoa karrikoidusta: hyvin tehty kuvasuunnittelu on puoliksi tehty. (Korvenoja 2004, 159–162.)

Jos monikameratallennuksen kohteena on käsikirjoitettu esitys, kannattaa ohjaajan tai tuottajan, joka tilaajan kanssa on yhteydessä, pyytää esityksen käsikirjoitus käyttöön kuvausten suunnittelua varten mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käsikirjoituksen avulla voi jo suunnitella summittaisen kuvakäsikirjoituksen tallenteen tekemiselle kuvakulmia, kameroita ja leikkauksia ajatellen, itse esitystä tai sen osia näkemättä. Itse tapahtuman ohjaajan ja sen näyttelijöiden tai esiintyjien saatua esityksen läpimenovaiheeseen, kannattaa pyrkiä pääsemään seuraamaan sitä myös paikan päälle kuvakäsikirjoituksen tarkentamiseksi. Kuvakäsikirjoitukseen tulee yleensä aina muutoksia ja täsmennyksiä, kun ohjaaja näkee kuvausryhmän päästessä harjoittelemaan paikan päälle, miltä kuvakulmat näyttävät oikeasti kameranlinssin läpi kuvattuina. Ennen varsinaista esityksen ensi-iltaa pidetään kenraaliharjoitus, jossa esiintyjät ovat esiintymisasuissaan, maskeerauksineen ja kampauksineen ja lavasteet ja valaistus ovat viimeisteltyjä (Korvenoja 2004,18). Kenraaliharjoitusten kuvaaminen onkin mitä mainioin tilaisuus pitää kuvausryhmän harjoitukset. Kenraalin kuvausharjoitukset kannattaa tallentaa ja katsoa kuvanauha ajatuksella kuvausryhmän kanssa läpi vielä ennen varsinaista esitystä nähdäkseen, toimivatko toteutetut suunnitelmat käytännössä.

Kuvakäsikirjoituksen ulkonäkö vaihtelee aina tekijänsä mukaan ja sen tekemiseen on mielestäni turhaa suhtautua liian jäykästi, sillä sen pääasiallinen tarkoitus on olla mahdollisimman helppo- ja nopealukuinen sille, joka sitä tulkitsee. Jos ohjaajalla on käytössään kuvaussihteeri, joka auttaa ohjaajaa kuvauksissa muistuttelemalla ja antamalla ennakkovaroituksia tulevista käsikirjoituksen tapahtumista, on tietysti tärkeää, että kuvista ja käsialasta saavat selvää muutkin kuin niiden tekijä. Kuvakäsikirjoitus tehdään useimmiten lyijykynällä, koska siten on helpompi merkitä ylös muutokset, joita tulee kuvauksissa vastaan lähestulkoon aina.

3.7 Tunnelman välittäminen katsojalle

Kuva on kokonaisuus, johon sisältyy suoraan tai välillisesti tietoa, ajatuksia ja tunteita. Kuvat herättävät mielleyhtymiä rakenteensa kautta ja rinnastuessaan muihin kuviin videokuvan jatkuvassa virrassa. Kuva ei ole yksiselitteisesti yhtä kuin ympäröivä todellisuus, sillä kuvatessa tehdään valinta, mitä ja miten kuvataan ja kuvakulmat ja sommittelu vaikuttavat kuvan tulkintaan. (Korvenoja 2004, 38.)

Polttoväli ja terävyysalue vaikuttavat kuvan tulkintaan. Polttovälillä vaikutetaan kuvan syvyysvaikutelmaan, tilantuntuun ja terävyysalueeseen ja näillä voidaan muokata todellisuuden näyttäytymistä haluttua tunnetta tukevaksi. Teleobjektiivi (pitkä polttoväli) latistaa syvyyssuhteita ja tasaa kokoeroja, kun taas laajakulma (lyhyt polttoväli) lisää tilantuntua ja sillä voidaan liioitella kokoeroja ja etäisyyksiä. Näillä keinoilla esimerkiksi henkilön kuvaamisessa henkilön oman ilmaisukykynsä lisäksi voidaan luoda merkityksiä taustalla näkyvillä selkeillä visuaalisilla elementeillä tai vastanäyttelijöillä tai vastaavasti sumentamalla taustan epätarkaksi, jolloin henkilön ilmaisu korostuu. Liikuttamalla terävyysaluetta kuvassa voidaan ohjata katsojaa oivaltamaan ja havainnoimaan haluttuja asioita. (Korvenoja 2004, 98–99.)

Kuvissa ihmisen huomion kiinnittävät aina kasvot iästä ja kulttuurista riippumatta, ja jos halutaan välittää tiivistä tunnelmaa ja näyttää esiintyjän tai vaikkapa urheilukilpailussa urheilijan reaktio ja tunnetila, voidaan lähikuvia käyttämällä päästä suureen intimiteettiin. Lähikuvassa olevilla ihmiskasvoilla on todella suuri ilmaisuvoima ja niiden näyttäminen on television tärkein ilmaisukeino (Wiio 2007, 304).

3.8 Suunnitelmien testaus käytännössä - särkymävara

Aikataulutus on erittäin tärkeää, ja aikataulua suunnitellessa on osattava varata tarpeeksi aikaa ”roudaamiselle”, eli kuljettamiselle, kokoamiselle ja purkamiselle. Ennen roudaamista on hyvä testata kalusto ja jättää aikaa kaluston testaamiselle myös kuvauspaikalla kokoamisen jälkeen, jotta nähdään, ettei kalusto ole saanut vaurioita kuljetuksen aikana. Aikaa on myös järjestettävä harjoittelulle sopiva määrä työryhmän kokemuksesta ja tapahtuman luonteesta riippuen, sekä jättää niin sanotusti särkymävaraa aikatauluun toimimattoman kaluston vaihdon tai korjaamisen varalta.

Kuvausryhmä käy tavallisesti valaisijan kanssa läpi ainakin esityksen pimeimmän ja kirkkaimman kohdan ennen esitystä läpi, jotta osataan varautua ennakkoon säätämään kameroista asetukset niitä vastaaviksi. Monikameratuotannot, joissa olen itse ollut mukana, ovat olleet sisätiloissa toteutettuja ja näyttämön valaistuksesta ovat huolehtineet valomiehet. Yleisin ongelma on ollut joidenkin kohtausten pimeys. Valaistus on ollut katsojan silmälle riittävä ja pimeydelle on ollut tunnelman luomisen kannalta selkeä syy, mutta kameran linssin läpi valo ei ole ollut riittävä, jotta kuva olisi mielekästä katsella. Jos valaistukseen ei pystytä saamaan muutoksia, on hyvä valita

kuvaukseen kamerat, joiden asetuksilla voidaan kompensoida ääripään olosuhteita haluttuun suuntaan (esimerkiksi gamma-säädöllä saadaan lisää valoa pimeisiin kohtauksiin tai aurinkosuodin tasaa kirkasta auringonpaistetta).

Kuvausten ollessa ulkona tuottavat sääolosuhteet joskus paljonkin päänvaivaa, sillä ne täytyy ottaa huomioon niin laitteiden kestävyyden kannalta, kuin vallitsevan valon kannalta. Esimerkiksi ongelmallisia tilanteita voivat olla suora auringonpaiste, pakkasen vaikutus akkujen kestoon ja näyttelijöiden ja kuvaajien palelemisen kannalta, kosteuden tai suoranaisen vesisateen vaikutus laitteisiin, tuulen vaikutus ääneen, pimeys ja lisävalaistuksen tarve ja niin edelleen. Huomion arvoisiksi nousevat myös kuvausten venyessä valo-olosuhteiden pysyminen samana, sekä mahdollisesti näyttelijöiden puvustus, meikki ja hiukset. Mitä enemmän kuvauksissa kuluu aikaa, sen väsyneemmiksi näyttelijät, kuin myös koko kuvausryhmä käyvät, ja mikäli kyseessä ovat ei-ammattilaiset tekijät, tämä voi tuoda lisähaastetta työskentelyyn. Ohjaajan ja tuottajan näkökulmasta voidaan yrittää ottaa tällöin työryhmän fyysisistä tarpeista huolehtiminen tarkempaan huomioon taukojen ja taukopaikkojen järjestämisessä ja suunnittelussa.

Asioiden epäonnistuessa on myös tärkeää osata suhtautua asioihin realistisesti, pyrkiä ottamaan niistä oppia, eikä antautua automaattisesti itsesyytöksien syövereihin. On olemassa asioita, joihin voit vaikuttaa ja niitä, joihin et.

4 RYHMÄTYÖSKENTELY JA TUOTANTO

Ohjelmanteko ja monikameratuotannot vaativat ryhmätyötä. Hyvä ja tiivis ryhmätyöskentely taas vaatii harjoittelua ja aikaa oppia tuntemaan toisten työskentelytavat ja oppia yhteinen kieli ja toimintakäytännöt. Kaikkien työryhmän jäsenten on hyvä tuntea kameratyön perustiedot ja hallita komentokielessä käytettävät lyhenteet, sillä se helpottaa oman roolin merkityksen ymmärtämisessä suhteessa kokonaisuuteen ja tehostaa kommunikointia. Kuvauksissa ei yksinkertaisesti ole aikaa ruveta ohjeistamaan jokaista yksityiskohtaa kaikille. Jos koko työryhmä koostuu opiskelijoista, on yleensä aina toisilla enemmän ja toisilla vähemmän kokemusta monikameratyöskentelystä, ja osaamisen tasoissa voi olla isojakin eroja yksilöiden välillä. Silloin onkin eriarvoisen tärkeää varata riittävästi aikaa harjoittelulle, jotta kaikki ehtivät saada haltuun oman vastuualueensa teknillisenkin puolen ja oppia toistensa taitotaso. Varsinkin ohjaajan näkökulmasta tämä vaikuttaa siihen, mitä hän voi vaatia kuvausryhmältä ja kuinka nopeasti ja taitavasti suoritettuna. Mitä monimutkaisempia ja teknisesti haastavia ”temppuja”, kuten vaikkapa kamera-ajoja tai kraanamallin kameran näyttäviä nostoja ja laskuja, kuviin halutaan, sitä enemmän niitä täytyy harjoitella.

4.1 Ohjaajan ja kameramiehen yhteistyö

Pekka Korvenoja kuvailee TV-kameratyön perusteet kirjassaan hyvin ohjaajan ja kameraryhmän työskentelyn vaativuuden ja viehättävyyden piilevän juuri yhteistyössä: Hyvä kameramies ajattelee kuin ohjaaja, ja ohjaaja puolestaan kuvaa kaikilla kameroilla - lukuisten muiden tehtäviensä lisäksi (Korvenoja 2004, 23). Harjoituksissa kameramies tarjoaa ohjaajalle kuvia (kuvatarjonta) ja ohjaaja pystyy näin vertailemaan samanaikaisesti eri kuvakulmia ja täydentämään alkuperäiseen kuvakäsikirjoitukseen mahdolliset muutokset. Kuvaajat tekevät kuvatarjontaa huomioimistaan asioista ja pääesiintyjistä alituisesti silloin kun hänen kuvansa ei mene nauhoitukseen ja ohjaaja joko poimii leikattavaksi mitä näkee, tai antaa komennon vaihtaa kuvan kohdetta ja tai rajausta.

Mitä pidempi esitys on kyseessä ja mitä enemmän esiintyjillä on vapautta puhua ja liikkua käsikirjoituksesta poiketen esiintymislavalla, sitä vaikeammaksi se tekee kuvakulmien suunnittelun tallenteen ohjaamisen kannalta. Jos kyseessä on tarkasti määritelty keskusteluohjelma vaikkapa studiossa, kuvat ja leikkaukset on usein määritelty jo etukäteen. Esimerkiksi Löpöti-musikaalin

esityksen kuvaamisessa jouduimme luottamaan välillä enemmän spontaaniin työskentelyyn, vaikka toki monet kohtaukset oli suunniteltu kuvakulmien ja leikkauksien suhteen todella tarkasti, esiintyjien unohdellessa asioita kokemattomuutensa vuoksi, ja esimerkiksi estääksemme yhden näyttelijän jokseenkin nolosti rikkoutuneen esiintymisasun näkymistä kuvissa. Spontaaniin työskentelyyn joudutaan turvautumaan myös, jos näyttelijät vaikkapa unohtavat liikkua sovittuun paikkaansa lavalla tai repliikkinsä.

Kameramies ja ohjaaja valmistautuvat kuvauksiin käymällä kunkin kameran kuvat läpi ennen esitystä ainakin pääpiirteittäin. Itselläni on tapana käydä ensin yleisiä asioita läpi kaikille yhtä aikaa ja sen jälkeen käydä jokaisen kuvaajan kanssa lävitse tämän kameran paikan luona hänen vastuualueensa ja tärkeimmät otot. Se miten tarkkaan kuvat voidaan ylipäätään suunnitella etukäteen, riippuu paljon tuotannon tyypistä ja ennakkosuunnitteluun käytettävissä olevasta ajasta. Studiossa kuvattavan keskusteluohjelman kuvauksia varten voidaan tehdä tarkkakin kuvalista jokaiselle kameramiehelle, johon merkitään kunkin kameran kuvanumerot ja kuvattava aihe, kuvakoot lyhentein, sekä mahdolliset liikkeet. Periaatteena on, että kaikki mikä voidaan tehdä ennakkoon, myös tehdään. Spontaania kuvausta tehtäessä ohjaaja katsoo vähintäänkin valmiiksi jokaisen kameramiehen kanssa tämän kameran paikan, ”tontin”/kuvauskulman, valmiiksi. Kameramies voi esittää tällöin ideoitaan kuvakulmista ja tekemistään havainnoista. (Korvenoja 2004, 122.)

Kameramieheltä vaaditaan rytmitajua ja ohjelmallista ajattelua, hänen tulee seurata tapahtumien ja keskusteluiden kulkua, jotta hän pystyy tarjoamaan kuvaa silloin kun hänen se on hänen kuvakulmastaan paras tai joskus jopa ainoa käyttökelpoinen vaihtoehto. Kameramies ei voi ajatella vain omaa kuvaansa vaan häneltä vaaditaan kykyä hahmottaa kokonaisuutta tarjotakseen kuvia, jotka sopivat siihen. Kameramiehelle ja ohjaajalle kehittyy kokemuksen myötä melkein kuin aisti, siitä, mitä tapahtuu seuraavaksi ja milloin kannattaa leikata. Kuvattavien henkilöiden ilmeet ja kehon kieli paljastavat vinkkejä liikkeistä ja siitä kuka on aloittamassa puhumisen, vaikka puheenvuoroja ei olisi täysin käsikirjoitettukaan. Monesti myös muiden kuin äänessä olevien henkilöiden näyttäminen tarjoaa katsojalle tärkeää informaatiota näyttämällä näiden ilmeitä ja reaktioita toisen puheeseen ja käytökseen. Yhteistyön harjautuessa kameramies oppii millaisista kuvista ohjaaja pitää ja ohjaaja oppii luottamaan kuvaajiensa kameratyöhön. (Korvenoja 2004, 21.)

4.2 Työryhmän kokoaminen ja ongelmat

Tuotannossa onnistuminen riippuu koko työryhmästä ja siksi työryhmä huolelliseen kokoamiseen kannattaa käyttää aikaa mahdollisuuksien mukaan. Työryhmän kokoaa yhteen yleensä ohjaaja tai tuottaja, tai molemmat yhdessä ja heidän tehtävänään on pyrkiä hankkimaan työryhmälle tapahtuman tyyppiin sopivat, parhaat mahdolliset resurssit käyttöönsä. Ryhmä pyritään muodostamaan osaavista yhteistyökykyisistä henkilöistä, joilla on motivaatiota antaa paras panoksensa käsillä olevaa tuotantoa varten. Ammatikseen monikameratuotantoja tekevät tiimit ovat useimmiten työskennelleet yhdessä jo pidempään ja yhteistyö on hioutunut jopa täydellisyyttä hipovaksi. Opiskelijoiden toteuttamassa tuotannossa on kuitenkin tavallisempaa, että työryhmän joutuu kokoamaan jokaiseen projektiin uudelleen ja työryhmä vaihtuu projektien välillä ainakin osittain, ellei jopa kokonaan. Työryhmän kokoaminen kannattaakin aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa sopivien henkilöiden löytämiseksi jokaista työtehtävää varten. Kiireettömyys työryhmää muodostaessa on etu, koska työryhmään tulossa olevan ihmisen kokemuksista ja motivaatiosta ehtii ottaa selvää. Työryhmään tulossa olevia jäseniä kannattaa myös tavata kasvotusten ja keskustella tulevasta projektista ja siitä, mitä siihen vaaditaan. Tapaamalla kasvotusten on helpompi selvittää ”kohtaavatko kemiat”, kuinka yhteistyöhaluinen ihminen on ja onko yhteistyölle olemassa näin edellytyksiä. Koko työryhmän kanssa kannattaa myös pitää kaikille yhteisiä suunnittelu- ja tiimipalavereita jo ennen varsinaisia kuvauksia riippumatta siitä, onko työryhmä vaihtunut vai ei.

Aiemmista projekteista tutuksi tulleiden osaavien ihmisten saaminen mukaan uuteen projektiin luo turvallisuuden tunnetta ja luottamusta projektissa onnistumisen suhteen, koska toisen osaamiseen ja ammattitaitoihin voi luottaa. Uusien työryhmän jäsenten kohdalla luottamuksen rakentaminen tapahtuu jälleen ajan ja yhteistyön myötä. Uusien ihmisten hankkiminen työryhmään taas voi olla riski, mutta se voi myös tuoda ryhmään uutta osaamista tai tuoretta näkökulmaa, jota ei välttämättä edes osattu kaivata, mutta sen myötä työskentelyn laatu paraneekin kokonaisuutena. Työskentely erilaisissa työryhmissä ja eri luontoisissa projekteissa auttaa yksilön näkökulmasta verkostoitumaan alan ihmisiin ja on tärkeä tekijä työllistymisen kannalta.

Mitä suurempi työryhmä on kyseessä, sitä todennäköisempää on, että osa ihmisistä ei ole samaa mieltä ryhmän tavoitteista tai kaikista keinoista sen saavuttamiseksi. Tällöin he jatkavat työskentelyä omien tarkoitusperiensä saavuttamiseksi, mutta heidän työskentelystään puuttuu motivaatio, eikä työ ole yhtä luovaa kuin tyytyväisellä tekijällä. Johtajan tehtäviin kuuluukin

varmistaa, etteivät nämä tyytymättömät ihmiset aiheuta riitoja työryhmän sisällä ja laske ryhmähenkeä ja pyrkiä motivoimaan heitä sitoutumaan työhön, sillä hänellä on oikeus sitä odottaa. Ryhmän johtajalla on oikeus kertoa ja vaatia ryhmän jäseniltä velvollisuuksia, vastuuntuntoa toisiaan ja missiota kohtaan, sekä ongelmista kertomista ennen kuin ne paisuvat niin suuriksi että ne häiritsevät tavoitteisiin pääsyä. Johtajan tulee kuitenkin muistaa kohdella ryhmän jäseniä ihmisiä. Heillä on omat henkilökohtaiset huolensa ja ongelmansa ja he voivat pohtivat onko heidän työpanoksensa arvokkaampaa tai vähemmän arvokkaampaa kuin muiden. (Loeb&Kindel 2000, 139.) Ihmisiä taitavasti lukeva johtaja voi huomata ihmisestä kun tällä on huolia ja lähestyä ihmistä ymmärtäen. Onhan kaikkien yhteinen etu, että esimerkiksi alentuneen työkyvyn huomaa jo ennakkoon, jolloin voidaan vaikkapa siirtää osa työtehtävistä muille tai vaihtaa työrooleja. Ihmisen kokiessa tulleensa ymmärretyksi ja huomioiduksi hänen on helpompi jaksaa jatkaa työskentelyä ongelmista huolimatta.

4.3 Työntekijän perustarpeet

Kuvausryhmästä tarpeista huolehtimisen on oltava jonkun vastuulla ja tämä korostuu varsinkin, jos kuvauksissa ollaan pidempiä aikoja. Aikatauluja suunnitellessa on huolehdittava työntekijöiden inhimillisistä tarpeista ottaen huomioon asioita kuten onko työntekijöille järjestettävissä taukotilat, missä ovat vessat, miten järjestyy juomavedensaanti, milloin pidetään evästauot ja missä on henkilökohtaisten tavaroiden säilytys. Huomioitavaa on myös, missä ovat parkkipaikat ja tarvitaanko ajo-ohjeet paikalle. Jos kyseessä on maksullinen tapahtuma tai vaikkapa suuri festivaalialue, minne pääsyä on rajoitettu, on huolehdittava että kaikilla jäsenillä on kulkulupa, jolla he pääsevät työtiloihin.

Kuvausryhmää on tarpeen ohjeistaa myös pukeutumisessa kuvauksiin. Yleisohjeena on pukeutua perussiististi. Etenkin kuvaajien tulisi pukeutua mahdollisimman huomiota herättämättömästi, jotta esimerkiksi lavan etukulmissa olevat kuvaajat eivät vie katsojan huomiota esitykseltä, esimerkiksi pitkähihaiseen mustaan paitaan ja mustiin housuihin. Riippuu tapahtumasta, vaaditaanko kuvauksiin tavallista parempaa pukeutumista. Esimerkiksi presidentinlinnan itsenäisyyspäivän vastaanottoa ei voi mennä kuvaamaan verryttelyhousuissa ja lenkkitossut sopivat muutenkaan harvoin muualle kuin urheilutapahtuman kuvauksiin (Korvenoja 2004, 34).

”A happy worker is a productive worker.”

Ohjaajan tai tuottajan on hyvä muistutella aikataulujen lisäksi kuvausryhmää monista asioista. Jos kuvaukset ovat ulkona, on tärkeää tiedottaa kokemattomia työntekijöitä jopa säästä ja ohjeistaa pukeutumisessa, kuten sadekeleillä kumisaappaiden tai sadetakkien tarpeellisuudesta tai kovasta pakkasesta. Ihminen unohtelee kiireisen projektin lomassa helposti asioita ja monelle tunnolliselle työntekijälle unohdus ilmenee usein ensimmäisenä itsensä laiminlyömisenä. Tunnollinen työntekijä saattaa vaikkapa tinkiä ruokatauoista kiireeseen vedoten ja on tarpeen pitkien kuvauspäivien aikana järjestää aikaa ruokatauoille, vaikka sitten niin, että tauon pitää yksi ihminen kerrallaan. On helpompaa muistuttaa etukäteen varautumaan vaikkapa sadetta pitäviin vaatteisiin, kuin katsella pitkin kuvauspäivän litimärissä vaatteissa palelevaa työntekijää, joka pahimmassa tapauksessa sairastuu ja on poissa loppuviikon kuvauksista kokonaan. Uskon ajatukseen ”a happy worker is a productive worker”, eli vapaasti suomennettuna siihen, että iloinen työntekijä on tuottava työntekijä - työryhmän jäsenistä huolehtiminen kannattaa ja se rakentaa luottamusta.

4.4 **Ohjaajan merkitys ja rooli**

Kuvausryhmän työskentelyä määrittävät ohjaajan työskentelytavat ja tottumukset, sillä ohjaaja valitsee ryhmän toimintatavan. Jotkut ohjaajat suunnittelevat kuvauksia vähän, vaikka tapahtuman tyyppi mahdollistaisikin suunnittelun hyvinkin valmiiksi. Toiset taas suunnittelevat kaiken mahdollisen viimeistä yksityiskohtaa myöten ja kameramiesten on sopeuduttava näihin kaikkiin vaihtoehtoihin. (Korvenoja 2004, 19.)

Ohjaajan tehtäviin kuuluu työryhmän jäsenten osaamisen johtaminen. Ohjaajan tärkein tehtävä johtajana on hallita ryhmää ja saada se työskentelemään yhdessä parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen perehdyttäen ja ohjaten heitä. Tätä tavoitetta varten vaaditaan huolellista suunnittelua ja valmistautumista. Työn suunnittelussa on usein hyödyksi ottaa hyvissä ajoin asiaksi kuunnella kaikki osapuolia, heidän toiveitaan ja huomioitaan, jotta ohjaaja saa useita näkökulmia päätöksien tekemisen tueksi. Kuunteleminen on monin tavoin tärkeää kuvausryhmän jäsenille, sillä se antaa heille tunteen siitä, että heitä ja heidän näkemyksiään ja ammattitaitoaan kunnioitetaan ja arvostetaan. Kaikkia ehdotuksia ei tarvitse toteuttaa, sillä päätäntävalta on ohjaajalla, koska hänellä on myös lopullinen vastuu työn tuloksesta, sen yleisestä laadusta, visuaalisesta ilmeestä ja tunnelmasta.

Kuvauksissa ohjaaja on se henkilö, joka jakaa työryhmälle komentoja, joita työryhmä pyrkii toteuttamaan niitä. Ohjaajalta vaaditaan nopeaa reagointikykyä sekä kykyä ennakoida ja lukea tilanteita ja ihmisiä. Hänellä on oltava rytmitajua, kyky hahmottaa esityksen kokonaiskuva ja osaamista välittää se katsojalle. Ohjaajan täytyy pystyä asettumaan katsojan näkökulmaan, jotta hän ymmärtää, mitä katsojalle täytyy näyttää. Ohjaaja pyrkii ylläpitämään hyvää ilmapiiriä työyhteisössä ja sovittelee ristiriitoja, jos - ja kun niitä syntyy. Ohjaaja tukee, kannustaa ja rohkaisee ryhmäänsä ja pyrkii pitämään työnteon mielekkäänä luomalla merkitystä työlle. Motivoimalla ja palkitsemalla ryhmää hän pitää ryhmän tarkkaavaisena ja auttaa huomion suuntaamisessa tekemiseen. Ohjaaja asettaa selkeästi määriteltyjä tavoitteita, kertoo, miksi niihin pyritään, ja millä keinoilla ne voidaan saavuttaa. Hän antaa myös palautetta työryhmän jäsenille.

4.5 **Hyvän ohjaajan ominaisuudet**

Taitava ohjaaja herättää työryhmänsä keskuudessa kunnioitusta ja luottamusta. Ohjaaja tuntee työryhmänsä jäsenet kaikkine heikkouksineen ja vahvuuksineen ja luottaa heidän ammattitaitoonsa ja kohtelee heitä kunnioituksella. Ohjaajan tärkein tehtävä on saada ryhmä tekemään yhteistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän osaa ilmaista asiansa selkeästi, yksinkertaisesti ja suoraan ja antaa palautetta tehdystä työstä.

Kun johtaja nauttii ryhmänsä luottamusta, ryhmä uskoo hänen arvostelukykyynsä siitä mihin pyritään ja miten (Loeb - Kindel 2000, 138).

Hyvä ohjaaja osaa motivoida ryhmänsä yrittämään parhaansa. Hän on määrätietoinen ja vaativa, mutta ei vaadi ryhmältä yli-inhimillisiä suorituksia tai ole ylimielinen. Ohjaaja on nähnyt vaivaa tutustuessaan työryhmäänsä ja opetellessa tuntemaan heidän taitotasonsa ja hän tietää, mihin ryhmä pystyy. Hyvällä ohjaajalla on rauhallinen ote tekemiseen, eikä hän menetä malttiaan epäonnistumisen hetkelläkään. Ohjaaja kuuntelee alaistensa näkemyksiä ja ottaa ne huomioon. Ohjaaja on ymmärtävä ja toiset huomioon ottava, oikeudenmukainen kuuntelija ja neuvoja. Ohjaaja on monipuolinen moniosaaja, joka ymmärtää, mitä kenenkin työnkuvaan kuuluu. Hän ymmärtää myös asioiden välisiä yhteyksiä.

Ohjaajalla ovat ihmissuhdetaidot hallussa ja hän on hyvä kommunikoimaan, mikä vaikuttaa osaltaan siihen, että hänellä on edellytyksiä selvittää ihmisten välisiä ristiriitoja ja hän on ongelmanratkaisukykyinen. Taitava ohjaaja on nopea reagoimaan ja osaa tarttua hetkeen kuvauksissa. Ohjaajan reaktiokyvyn merkitys ulottuu koko työryhmään. Ohjaajan ja kuvaajien

välinen tiimityöskentely on tiivistettynä sitä, että kuvaajat tarjoavat kuvia ja leikkauspaikkoja ja ohjaajan kykyyn huomata ne ja tarttua niihin luotetaan (Korvenoja 2004, 140). Ryhmä luottaa ohjaajan reaktiokykyyn ja siihen, että hän pystyy ylläpitämään sekä omaa että koko ryhmän toimintakykyä yllättävissä tilanteissa. Ohjaaja on ryhmänjohtaja ja tiiminvetäjänä ja samaan aikaan yksi työntekijä muiden joukossa. Hän ei ole etäinen norsunluutornista huuteleva määräilijä, vaan helposti lähestyttävä ja on alituisesti mukana tekemisessä.

4.6 Kuvamiksaaja

Ohjaaja antaa komennot leikkauskohdista, mutta kuvamiksaaja on muutakin kuin hiljainen napinpainaja. Kuvamiksaaja on kuin ”ohjaajan toinen käsi”. Hyvä miksaaja on rauhallinen, nopea reagoimaan ja äärimmäisen keskittymiskykyinen leikkauspöydän operoija. Taitava miksaaja ei vain leikkaa kuullessaan Nyt-komennon, vaan havainnoi itsekin kokonaisuutta ja kuvaajien tarjoamia kuvia ja osaa huomauttaa, jos ohjaajalta jää jotakin tärkeää huomioimatta. Korvenojan mukaan ”Tiimin miksaaja on täydellisesti toimivassa yhteistyössä avainasemassa” (Korvenoja 2004, 140). Ammattitaitoinen miksaaja pystyy tarvittaessa jopa jatkamaan hetken leikkaamista itsenäisesti ongelmatilanteen sattuessa. Ohjaaja saattaa joutua hetkeksi neuvomaan kuvaajaa tai kuvaajia vaikkapa laitevian tai lavalla yllättäen tulevan kaaoksen takia, jolloin huomio rytmikkäästä kuvamiksaamisesta voi herpaantua. Ei ole myöskään tavatonta varsinkaan opiskelijatuotannossa, jos ohjaaja hetkeksi ihan vain ”putoaa kärryiltä” tai ”jäätyy”. Tällaiset lyhyet hetket, jolloin menettää tilanteen hallinnan, ovat tavallisia vasta-alkavalle harjoittelijalle, mutta toisinaan kova stressi ja odottamaton yllättävä tilanne voi laukaista tallaisen reaktion ammattilaisessakin. Taitava kuvamiksaaja voi siis paikata muiden tekemiä virheitä.

4.7 Leikkauksen jatkuvuus ja kuvasommittelu

Leikkausrytmi syntyy leikkaamalla eri kameroiden kuvia, otoksia peräkkäin luonnollisella tahdilla. Kuvan keston (eli sen kuinka kauan yhtä otosta otetaan nauhalle ennen seuraavaan kuvaan leikkaamista) ohjeistaminen ei ole yksinkertaista, sillä siihen vaikuttavat monet tekijät. Kuvan kestosta välittyy tunnelma katsojalle ja kuvallisen informaation määrän ja sen tärkeyden on oltava suhteessa kuvan kestoon. Otoksen tulee olla riittävän pitkä, jos katsojalle esitellään jotakin uutta, jotta katsoja ehtii havaita tämän. Esimerkiksi käytettäessä kamera-ajoa, tai kuvaa tiivistäessä tai loitontaessa (zoomatessa) otoksen tulisi olla pidempi kuin staattista, rauhallista paikallaan olevaa

kuvaa kuvattaessa. Mitä kauemmin katsojalle annetaan aikaa katsoa yksittäistä kuvaa, sitä enemmän hän saa irti sen tarjoamasta informaatiosta. (Korvenoja 2004, 141.) Kuvia ei tehdä leikkaajaa varten vaan palvelemaan tarinaa ja sen sisältöä. Sujuvalta kuvalta edellytetään alkua ja loppua ja hyvä kuvaaja tuntee leikkausrytmin merkityksen ja perusteet ja osaa ”jättää” leikkauspaikan ohjaajalle. Hyvää ammattiosaamista ja kameramiehen ja ohjaajan välistä tiimityöskentelyä on hyvien kuvien tarjoaminen, leikkauspaikkojen taitava jättäminen ja ohjaajan osalta niihin tarttuminen. (Korvenoja 2004, 140.)

Mitä useampi henkilö kuviin on saatava, sitä vaikeammaksi se tekee kuvaustilanteen ja sen suunnittelun. Leikatessa on osattava tasapainotella laajan yleiskuvan, esiintyjien ja yksityiskohtien näyttämisen välillä. Liian laajat kuvarajaukset käyvät nopeasti tylsäksi katsojan näkökulmasta, mutta liiallinen tiukoissa rajauksissa pysyttely taas estää hahmottamasta kokonaiskuvaa. Esimerkiksi katsojalle uusien henkilöiden saapuminen lavalle täytyy näyttää, etteivät he vain yhtäkkiä ilmesty mukaan epäluonnollisesti. Yleensä kuvissa pyritään näyttämään sitä henkilöä, joka on äänessä, mutta vuoropuheluissa reaktiot esiintyjien välillä voivat tarjota myös oleellista informaatiota katsojalle. Luonnollisesti päähenkilöä tai tähtiesiintyjää näytetään lähikuvissa eniten suhteessa muihin näyttelijöihin. Riippuu myös tilaisuudesta, näytetäänkö yleisöä välillä kuvissa ja korostetaanko yleisöstä kuuluvia ääniä (esimerkiksi naurua), vai pyritäänkö katsojan päinvastoin unohtamaan yleisön paikallaolo ja uppoamaan esityksen maailmaan.

Leikatessa täytyy muistaa paljon sommitteluun ja kuvavirran luonnollisuuden säilyttämiseen liittyviä sääntöjä, kuten kuvan huomiopisteen johdonmukainen jatkuvuus, kuvakokojen yhteensopivuus (eli klaffaus), vastakuvien rajaus ja suojaviivan käyttö (Korvenoja 2004, 135–137). Suojaviiva on käsitteenä yksi keskeisimmistä asioista kuvaamisessa ja leikkauksessa. Suojaviiva on kuviteltu viiva kahden tärkeän pisteen välillä ja sitä määrittää katseen tai liikkeen suunta, sekä kohtauksen ensimmäinen kuvakulma. Puhutaankin 180 asteen säännöstä. Esimerkiksi kuvattaessa kahden vastakkain seisovan henkilön välistä keskustelua, voidaan kuvitella heidän napojensa välille suojaviiva. Mikäli kamera viedään suojaviivan toiselle puolelle henkilöt tuntuvat vaihtavan paikkaa keskenään, joten seuraavat kuvat on kuvattava samalta puolen viivaa. Suojaviivaa ei saa ylittää leikkaamalla, mutta kamera-ajoa tekemällä se voidaan ylittää, koska siten katsoja pysyy mukana kuvakulman vaihdossa. Suojaviiva määrää, mistä kuvakulmista voidaan kuvata ja suojaviiva siirtyy, kun esiintyjä tai kamera liikkuu. Suojaviivan käyttö takaa kuvakerronnan, kuvavirran ja siinä näkyvän toiminnan tai ihmisten välisen kontaktin säilymisen luonnollisena. (Korvenoja 2004, 126, 134.)

Kuvaajalta ei ole tarkoituksenmukaista jatkaa alituisesti vain kohteen orjallista seuraamista loputtomiin, vaan havainnoimalla ohjelman ja tilanteen kokonaisuutta, hän tarjoaa hetkiä ohjaajalle. Ohjaaja taas leikkaa ”sisälle” kuvaan luonnollisesta kohdasta ja vastaavasti ”ulos” kameran liikkeen lopettaessa. Joskus kuvaajan lähteminen mukaan liikkeeseen voi olla jopa virhe, koska kameramies voi ”viedä” ohjaajalta hyvän leikkauspaikan. Jos kuvattavassa tapahtumassa on paljon liikettä, näiden kanssa menettelystä kannattaa sopia kameramiesten kanssa erikseen. Kun kyseessä on spontaanisti liikkuva kohde, vaikkapa energinen juontaja, on seuraamisten ja seuraamatta jättämisten väliltä valitseminen vaativaa. Onnistumiseen vaativissa kuvaustilanteissa tarvitaan harjoittelua, ryhmäosaamista, ihmisten lukemista ja keskinäistä toisten taitojen tuntemista. Ohjaajan pitää tuntea kameramiestensä vahvuudet ja taidot ja vastaavasti ryhmän pystyä luottamaan ohjaajan reaktiovarmuuteen. Ammattilaistiimissä ihmiset yleensä tuntevat toisensa hyvin työskennellessään yhdessä vakituisesti. Opiskelijaryhmässä toisten toimintatavat ovat aina enemmän tai vähemmän toisille vieraita ja koska onnistumiseen edellytetään toisten tuntemista, on yhteisellä harjoittelulla ja tiimipalavereilla suuri merkitys toisten taitojen kartoittamisessa ja keskinäisen ymmärryksen oppimisessa. (Korvenoja 2004, 140.)

Leikkaukseen vaikuttavat kuvan rajaus, kuvakoko, kuvan kesto, kuvassa olevat abstraktit muodot sekä kuvassa tapahtuvat liikkeet että kameran liikkeet. Kuvan kesto on muokattavissa, eikä vastaa realistista aikakäsitystä, sillä kuvaa voidaan hidastaa, nopeuttaa ja pysäyttää leikkauspöydällä ja editointivaiheessa tarkoitusperien mukaan ja saada se silti vaikuttamaan katsojasta luonnolliselta. Manipuloitaessa kuvaa äänen merkitys korostuu, eikä ääntä yleensä venytetä katkonaiseksi vaan se pidetään realistisena ja yhtenäisempänä kuin kuva. Äänileikkauksen avulla voidaan tehdä esimerkiksi siirtymä paikasta toiseen tai antaa vihjeitä tapahtumista ennen varsinaista kuvaa ja se voi olla usein myös riippumaton kuvaleikkauksesta. (Korvenoja 2004, 141.)

4.8 Jälkieditoinnin mahdollisuudet ja siihen käytettävissä oleva aika

Jälkieditoinnin mahdollisuus määrittää osaltaan sitä, onko kuvauksissa varaa virheisiin ja millaisiin virheisiin. Jälkieditoinnista on tarpeen sopia tilaajan kanssa, samoin kun siihen käytettävästä ajasta ja budjetista. Tapahtumataltioinnissa kuvaustilannetta ei ole mahdollista päästä kuvaamaan uudelleen jälkikäteen, joten virheiden syntymiseen täytyy varautua ennalta. On kuitenkin järkevää tehdä kaikki mahdollisimman valmiiksi jo kuvausvaiheessa, jolloin säästetään aikaa ja resursseja jälkieditoinnista. Samalla voidaan välttää tilanne, jossa pahimmillaan olisi jätetty jokin ongelma

jälkieditointivaiheessa pelastettavaksi, mutta kävisi ilmi, ettei ongelmaa saada korjatuksi tai sen korjaamiseksi vaaditaan lisää aikaa tai rahaa, johon ei ole varauduttu eikä sovittu tilaajan kanssa. Virheiden korjaamisen jättäminen jälkieditointivaiheeseen on aina riski ja virheitä kannattaakin paikata ”lennosta” leikkaamalla parempiin kuviin, jos huono kuvavalinta on pahempi kuin tasaisesta leikkausrytmistä poikkeaminen.

Jos kuvamateriaalia ja virheitä on paljon, virheiden korjaamista ja tallenteen hiomista voi jatkaa ikuisuuksia, ja onkin tarpeen myös pohtia, keiden tekemien virheiden korjaaminen kuuluu jälkieditointiin. Myös tästä asiasta on hyvä sopia tilaajan kanssa. Kuuluuko jälkieditointiin korjata vain kuvausryhmän omat ohjaukseen ja kuvaajien kuvaamiseen liittyvät virheet, vai kaikki mikä kuvissa näkyy (näyttelijöiden ja soittajien virheet, valot, kuvaheijastukset taustaan, jopa katsojien näyttämisen valikoiminen esityksestä). Eri keinoja varautua virheisiin on käyttää mahdollisuuksien mukaan kameroissa niiden omaa tallennusta muistikorteille ja kuvata sama esitys eri päivien näytöksistä, mikäli kyseessä on esitys, jolla on useita esityskertoja. Myös kenraaliharjoituksesta on lähes aina mahdollista saada käyttökelpoista kuvamateriaalia.

4.9 Spontaanius, intuitio ja flow

Heti ensimmäisistä monikamerakuvausharjoituksista lähtien minulle alkoi hahmottua kuva siitä, mikä potentiaalisuus tiiviin ryhmätyöskentelyn voimassa piilee. Nyttemmin tiedän koukuttavan tunteen, kun työryhmä pääsee kuvaustilanteessa onnistuessaan jopa kuin saumattomasti yhteen hioutuvaan flow-tilaan, jolloin työskentelyn jälki on parhaimmillaan. Siksi onkin aihetta tarkastella, mitkä tekijät voivat edesauttaa ryhmätyöskentelyssä ja kuvausvalmisteluissa siihen, että tuo paras mahdollinen yhteistyö voitaisiin saavuttaa.

Intuitio on vaistoa, aavistusta ja tunnetta, joka ilmenee nopeasti ja väläyksenomaisesti. Parhaimmillaan intuitio ohjaa työskentelyä hetkinä, jolloin tilanteen nopeatempoisuus ei mahdollista harkittua, järkeilevää ja aikaa vievää päättelyä ja vertailua. Intuitio on suoraa välitöntä oivaltamista, sisäistä ohjausta, jolle on uskallettava antautua spontaanisti. Parhaimmillaan, jos kuvausteknilliset perusasiat ovat sisäistettyjä ja kuvauksiin on valmistautunut hyvin, voi työskentelyssä saavuttaa pitkiäkin niin sanottuja flow-tiloja. Flow-tilassa voi luottaa tuntemaansa intuitioon, tunteeseen siitä, milloin kannattaa leikata ja mitä tapahtuu seuraavaksi. Tällainen työskentely on palkitsevaa ja voi tuntua parhaimmillaan helpolta, asiat tuntuvat tapahtuvan kuin

tilauksesta ja ”palaset loksahtelevat kohdilleen”. Jotta olosuhteet flow-tilaan pääsemiseksi olisivat suotuisat, on ihmisellä oltava itseluottamusta ja uskoa omaan itseensä ja omiin kykyihin. Huolellinen valmistautuminen ja harjoittelu, yhdessä kokemuksen karttumisen kanssa vahvistavat itseluottamusta. Itseluottamuksen lisäksi vaaditaan työryhmässä keskinäistä luottamusta toisten ammattitaitoon. Tarvitaan myös luottamusta kuvattaviin esiintyjiin, sekä siihen, että tekniikka toimii.

Kuvauksia voidaan tuotannon luonteesta riippuen suunnitella jopa sekuntien tarkkuudella, mutta usein leikkauksissa joutuu ottamaan myös riskejä leikattaessa seuraavaan kuvakulmaan sen mukaan, mitä oletetaan tapahtuvan seuraavaksi, jos tulevaa hetkeä ei voida täysin ennustaa. Riskinotto on aina riskinottoa - joskus se johtaa epäonnistumiseen, mutta tarjotessaan täydellisesti ikuistetun hetken, katsojalle voidaan luoda todella vaikuttavia elämyksiä ja katsojakokemuksia. Tällaiset suuren onnistumisen hetket voivat nostattaa koko työryhmässä suorastaan euforisia onnistumisen tuntemuksia ja laukaista työryhmän jäsenissä mahdollisesti olevaa työskentelyä rajoittavaa jännitystä. Liian jännittyneenä voi olla vaikea päästä flow-tilaan ja uskaltaa antautua intuition ohjattavaksi. Ennen kuvausten alkamista voi itseään yrittää rentouttaa tekemällä tai ajattelemalla jotakin itseä rauhoittavaa ja sellaista, mikä tuottaa itselle mielihyvää. Itse koen musiikin hyvin vahvasti ja uskon, että myös juuri rakkaus musiikkiin on saanut aikaan onnistuneita flow’n täyteisiä hetkiä kuvatessamme musiikkia sisältäviä kulttuuritapahtumia.

5 JOHTAMISTAIDOT

Erittelen tässä osuudessa johtamisen keinoja ja taitoja, mitä hyvään johtamiseen vaaditaan ja käytän ryhmätyöskentelyn ja johtamistaitojen erittelemiseen ja analysoimiseen lähteitä, joissa puhutaan johtamistaidoista ehkä enemmän esimiehen ja yrittäjän johtamiskeinojen näkökulmasta. Pidän niiden esittämiä ohjeita kuitenkin sopivina myös tällaisen pienemmän ryhmän lyhytaikaisempaan työskentelyyn, sillä monikameraohjaajana toimin kuitenkin loppujen lopuksi kuvausryhmämme johtajana ohjatessani kuvausryhmää. Olen poiminut Tero Lahteen yhteistyötoiminnasta kertovasta kirjasta opettajakoululaitoksen johtajana toimivan kasvatustieteen professorin sekä pappina, hengellisenä johtajana toimineen henkilön näkemyksiä johtamisesta. Koen näiden sopivan käytettyihin yhteyksiin, sillä kaikkia johtajiahan yhdistävät loppujen lopuksi samat periaatteet. Ryhmänjohtajan tehtävä on valmentaa tiiminsä parhaaseen tulokseen, ohjaten, tukien ja kannustaen ja tämä sama tavoite pätee myös monikameratyöskentelyssä.

Niilo Hakonen, Anu Hakonen, Kiisa Hulkko ja Anna Ylikorkala kuvaavat Palkitse taitavasti: Palkitsemistavat johtamisen välineenä -kirjassaan keinoja parantaa tuloksellisen toiminnan edellytyksiä, tärkeää on kuitenkin ensin myös ymmärtää lähtökohta, ennen kuin toimintaa voidaan lähteä parantamaan. Hakonen ym. kirjoittaa, että organisaatiota, työryhmää, määrittelee sen perustehtävä. Perustehtävä ilmaisee pohjimmaisen tarkoituksen ryhmän olemassaololle ja toiminnalle, se on strategiaa, visiota, arvoja ja tavoitteita. Johtamisen tarkoituksena on varmistaa organisaation mahdollisuudet kyetä suoriutumaan perustehtävästään parhaalla mahdollisella tavalla. Toiminnan tarkoituksenmukaiseen organisointiin tarvitaan näkemystä ja johtajuutta, toiminnan tarkastelua kokonaisuutena - mistä ollaan tulossa ja minne menossa. Johtajan tehtävä on osata pysähtyä tuotantoprosessin eri vaiheissa ja analysoida, voitaisiinko jollakin muulla toimintatavalla edistää paremmin perustehtävästä suoriutumista. (Hakonen ym. 2005, 284.)

5.1 Luottamuksen ja kunnioituksen saavuttaminen organisaatiossa

Työryhmän luottamuksen saavuttamiseksi johtajan tulee vaikuttaa rehdiltä ja uskottavalta, ”hyvältä ihmiseltä”. Yksinkertaisia keinoja tähän on olla sympaattinen, viihdyttävä puhuja, joka saa kuulijat nauttimaan ja osoittamalla olevansa pätevä ja oikea henkilö puhumaan aiheesta. Torkki kertoo kirjassaan jo kreikkalaisen filosofin ja tiedemiehen Aristoteleen opettaneen puhujan uskottavuuden

koostuvan kolmesta elementistä: järjestä, hyveestä ja hyvästä tahdosta. Puhujan järki tarkoittaa älykkyyttä ymmärtää kyseessä oleva asia. Hyve kunniallisia elämän tavoitteita ja hyvä tahto puhujan halua välittää tietonsa kuulijoille. (Torkki 2006, 174–175.)

Ryhmänohjaajalta oletetaan johtajuutta, motivaatiota ja rohkaisua. Kaikki on loppujen lopuksi kiinni ihmissuhde- ja puhetaidoista, joilla herätetään ryhmässä luottamusta ja kunnioitusta. Kun johtaja nauttii ryhmänsä luottamusta, ryhmä uskoo hänen arvostelukykyynsä siitä, mihin pyritään ja miten (Loeb - Kindel 2000, 138). On merkittävää onko johtaja taka-alalla määräyksiä huuteleva pelijoukkueen valmentaja vai onko hän osa tiimiä, pelaaja muiden joukossa. Tapoja johtaa on monia, mutta päätavoite pysyy samana. Loeb ja Kindel tiivistävät hyvin johtamistaitoja käsittelevässä kirjassaan johtajan tärkeimmän tehtävän olevan saada ryhmä tekemään yhteistyötä tavoitteiden saavuttamiseksi. Jotta kaikki työryhmän jäsenet sisäistävät ja ymmärtävät yhteiset tavoitteet, on johtajan määriteltävä ne alusta asti selkeästi. Monikameraohjaaja on johtajuudestaan huolimatta yksi tiimin jäsenistä, joten nopea ja tiivis viestintä ja yhteisymmärrys ovat avainasemassa. Loeb ja Kindel kirjoittavat, että saavuttaakseen tällaisen tiiviin ja keskustelevan ilmapiirin johtajan on oltava luotettava ja helposti lähestyttävä, jotta ongelmatilanteet tulevat hoidetuiksi. Taka-alalla pysyttelevän johtajan arvostelukykyyn käytännön työskentelystä tavoitteisiin pääsemiseksi on hankalampi luottaa, kuin johtajaan, joka on selvästi näkyvissä, kuuntelee ryhmänsä jäseniä ja vastaa kysymyksiin. (Loeb - Kindel 2000, 138–139.)

Monikameraohjaajana tehtäväni on ollut ensin hankkia osaavat jäsenet työryhmään. Minun on täytynyt perehdyttää heidät projektiin ja kuvausten alkaessa tehtävänäni on johtaa heidän osaamistaan. Ohjaajana minun on pyrittävä varmistamaan parhaat mahdolliset resurssit ryhmän käyttöön. Johtamiseen kuuluu myös osaamisen kehittäminen yhdessä alaistensa kanssa ja jokainen projekti tuo mukanaan uusia haasteita, joiden myötä oppii lisää. Media-alalla tekniikan kehitys on jatkuvaa ja siksi itsensä kehittäminen ja jatkuva uuden opettelu on elinehto.

Tero Lahdes kirjoittaa Samassa veneessä: Tositarinoita hyvästä yhteistoiminnasta -kirjassaan opettajakoululaitoksen johtajan ja kasvatustieteen professorin Soili Keskisen näkemyksiä esimiehen ja yksittäisen työntekijän alaistaitojen kehittämisestä. Keskisen mukaan kunnioitus on yksi tärkeimmistä perusarvoista työyhteisössä, lähtien toisen osaamisen kunnioittamisesta. Keskisen mukaan esimiehen ja alaisen välistä vuorovaikutuksen yhteispeliä voidaan jäsentää LMX- (leader - member - exhange) teorian lähtökohdista. Sen mukaan esimies-alaissuhde on aina vaihtosuhde, jossa keskinäisen luottamuksen ja kunnioituksen ohella tiedonvaihtoa. Kun esimies

osoittaa kunnioitusta ja luottamusta alaistaan kohtaan, suurella todennäköisyydellä hän löytää niitä myös työntekijän puolelta. Toisen kunnioittamiseen ja arvostamiseen kuuluu osoittaa kiitollisuutta ja oikeudenmukaisuutta, toisen kuuntelua ja pyrkimystä ymmärtää heidän näkökulmansa. Jos esimies kohtelee kaltoin jotakuta alaistaan, tämä ei todennäköisesti sitoudu tehtäviinsä vaan vetäytyy kuoreensa eikä ole yhteistyöhaluinen. Työn kokeminen palkitsevana taas antaa työntekijälle voimia tehdä parhaansa ja halua olla avoin. (Lahdes 2011, 94–95, 99–100.)

Soili Keskisen mukaan yksittäisen työntekijän ammattitaidon tasoon ja niiden kehittämismahdollisuuksiin vaikuttaa kolme tekijää: hänen oman motivaationsa ja työhön sitoutuneisuutensa, esimiestyön laatu ja ympäristötekijät. Hyvässä esimies-alaissuhteessa molemmat ylläpitävät yhteistoimintaa. Hyvä alaistaito on työntekijälle oman osaamisensa antamista yhteiseksi hyödyksi ja esimiehen on pyrittävä luomaan olosuhteet sellaisiksi, että työntekijöiden osaaminen pääsee loistamaan. Esimiehen kuuluu ottaa vastuuta kollegojen jaksamisesta jakamalla mielekkäät työtehtävät ja resurssit tasaisesti. Keskinen painottaa, että johtamisesta suuri määrä on puhumalla tapahtuvaa. Auttaakseen alaistaitojen kehittymistä esimies voi selkiyttää odotuksia, asettamalla tavoitteita, palautetta antamalla ja suuntaamalla resursseja. Kuvailemalla työntekijöille, miksi teemme asioita ja miten niiden tekeminen hyvin hyödyttää meitä, esimies luo merkitystä työlle ja hän tekee työtehtävistä mielekkäitä ja parantaa ilmapiiriä. Osaamisen ja ammattitaidon ylläpitäminen vaatii motivaatiota ja halua oppia. Jotta halu oppimiseen syntyy, tulee ohjaajan rakentaa palkitseva ja oppimismyönteinen työympäristö sekä käytännön edellytykset tämän toteuttamiseen. (Lahdes 2011, 94, 98–99.)

5.2 Tiedottaminen luottamuksen rakentajana

Soili Keskisen mukaan esimiehen ja alaisen välistä vuorovaikutusta selittävän LMX- (leader - member - exhange) teorian esimies-alaisen keskinäinen vaihtosuhde on myös tiedonvaihtoa. Molemmin puolinen tiedottaminen on oleellinen osa toiminnan sujuvuutta ja ohjausta ja tiedottamalla rakennetaan luottamusta. Näin ihmiset pysyvät ajan tasalla käytännöistä, toimintatavoista ja saavat päivitettyä tietoa muutoksista ja tämän hetken tilanteesta. Keskisen mukaan mitä enemmän työntekijän käyttöön tarjotaan informaatiota, sen paremmin hän pystyy toteuttamaan hänelle annettuja tavoitteita. Jättäessään informaatiota jakamatta työntekijöille esimies vähentää yhteistoimintaedellytyksiä itsensä ja alaistensa välillä. Sama pätee asiakkaan ja yrittäjän välistä vuorovaikutusta. Kaikessa kanssakäymisessä on siis pyrittävä avoimeen ja kehittävään vuorovaikutukseen. (Lahdes 2011, 95.)

5.3 Puhumisen ja kuuntelemisen taito

Yksi tärkeimmistä johtajan ominaisuuksista on puhetaito. On silti yhtä tärkeää myös osata kuunnella ja antaa vaikutus- eli osallistumismahdollisuuksia työntekijöille. Hakonen ym kirjoittaa, kuinka osallistamisessa on paljon hyötyjä, mutta sen on oltava hallittua ja harkittua, ettei se johda kaaokseen. Osallistaminen tukee työntekijän henkilökohtaista tarvetta saada sosiaalista hyväksyntää, olla luova ja aikaansaava ihminen ja on arvostavaa kohtelua. Se antaa ihmiselle kokemuksen oikeudenmukaisuudesta, sillä kyseessä ovat heihin vaikuttavat asiat, mihin heillä on tarve ja oikeus kertoa mielipiteensä. Organisaation näkökulmasta osallistaminen tehostaa työskentelyä kokonaisuutena, vaikka mielipiteiden kuuntelemiseen käytetäänkin aikaa. Hyvät välit työnantajaan ja työn kokeminen mielekkääksi vaikuttavat siihen, miten hyvin he tekevät työnsä. Osallistaminen vähentää työntekijöiden turhautumista ja sen on tutkittu olevan selkeässä yhteydessä jopa yksilön terveyteen ja hyvinvointiin. Heikot vaikutusmahdollisuudet lisäävät kuormitusta ja työntekijöiden sairauspoissaoloja. Vaikka lopputulokset eivät vastaisikaan alkuperäisiä tavoitteita, ihmiset ovat myös tyytyväisempiä niihin, jos he ovat kokeneet saaneensa vaikuttaa niihin. (Hakonen ym. 2005, 232–233.)

Päätöksien laadun sanotaan parantuvan, jos niiden tekemiseen osallistuu useita ihmisiä. On kuitenkin väliä sillä, keistä nämä ihmiset koostuvat. On tärkeää, että eri asemassa ja tehtävässä olevia kuunnellaan, sillä johdon kuva työn arjesta voi olla täysin erilainen kuin työntekijästä ja esimiehistä. Osallistujilla on oltava sekä halu jakaa mielipiteitään että oltava oleellista tietoa, jotta päätöksenteko on laadukasta. Päättämisvaltaa on mahdollista delegoida niin, että ihmiset toimivat luottamuksen arvoisesti. Kaikkia asioita ei ole tarpeen kysyä alaisilta, eikä kysyä mielipiteitä vain näennäisesti, jos niitä ei edes aiota hyödyntää, sillä tämä menettely voi kääntyä helposti organisaatiota vastaan. Osallistamisesta on eniten hyötyä, jos se on etukäteen suunniteltua, jolloin asioihin vaikuttaminen on helpompaa. Osallistamisessa johtajan tulee kannustaa kertomaan ideoita ja osallistumaan, osoittaa kiinnosta ideoille ja antaa niille arvoa. Ehdotuksista kannattaa keskustella ja perustella jälkeenpäin, miksi joitakin asioita on otettu huomioon ja toisia ei. Kaikkia ideoita ei tarvitse toteuttaa, mutta toisinaan voi olla myös palkitsevaa toteuttaa vaatimattomalta tuntuviakin ideoita, jos ne ovat tulleet työntekijöiden aloitteesta. (Hakonen ym. 2005, 233–236.)

Vakuuttavalle puhetaidolle on tarvetta monissa paikoissa, mutta käytän nyt esimerkkinä ennen kuvausharjoituksia tai kuvauksia pidettävää perehdytystä, mikä annetaan yleensä koko kuvausryhmälle samalla kertaa. Motivaationa ryhmälle toimii tietenkin lopullisen tallenteen

onnistuminen, mistä on luvassa ”mainetta ja kunniaa” ja lisäys omaan portfolioon. Kuulijat, eli oma työryhmä, tulee vakuuttaa siitä, että toimimalla yhteen hiileen puhaltavana työryhmänä annettujen ohjeiden mukaan saavutetaan paras mahdollinen lopputulos. Työntekijän motivaatiota laskee, jos hän ei koe työnantajan hänelle osoittaman työn olevan merkityksellistä juuri hänen tekemänään. Tero Lahdes kirjoittaa Suomen Arkkipiispana vuosina 1998–2010 toimineen Jukka Paarman sanoneen: ”Työntekijän pitää saada kokea olevansa osa jotain suurempaa kokonaisuutta, missä hänen työpanoksellaan on merkitystä” (Lahdes 2011, 241).

Työntekijöitä ohjeistaessa on tärkeää pystyä pitämään kuulijoiden huomio. Juhana Torkki kirjoittaa Puhevalta: Kuinka kuulijat vakuutetaan -kirjassaan puhujan suurimman uhan olevan kuulijoiden uppoutumisen omiin ajatuksiinsa ja esittelee keinoja hallita kuulijan huomiota ja pitää tämä valppaana. Kuunteleminen pitää pyrkiä pitämään helppona puhumalla selvästi, sanomalla asiat suoraan sekä yksinkertaisesti. Kuuntelija huomaa todella nopeasti, jos puheessa ei ole hetkeen tulossa mitään merkittävää, joten turha jaarittelu on syytä jättää pois annettaessa tärkeää informaatiota. Puhujan kannattaa myös pyrkiä antamaan vaikutelma juuri tämän puheen kuulemisen kuulijalle tarjoamasta suuresta hyödystä, sillä ihmisen saa pysymään tarkkaavaisena, kun tämä uskoo, että tilanne on sen arvoinen. Kuulijan huomio valpastuu erityisesti, kun hänen odotuksensa kasvavat, ja silloin hän on valmis keskittymään, vaikka se olisi työlästä. Kuunnellessa mieli tekee niin sanottuja panos-tuotoslaskelmia sen perusteella kuinka paljon energiaa ja työtä kuunteleminen vaatii verrattuna mahdollisesti odottavaan palkintoon. (Torkki 2006, 90–92.) Puheen lopetuksen tarkoituksena on varmistaa, että kuultu viesti muuttuu käytännön toiminnaksi. Lopussa kuulijoille, tässä tapauksessa siis työntekijöille eli kuvausryhmälle, on jätettävä jonkinlainen vahva tunne, niin sanottu loppunousu. Tärkein asia kannattaa sanoa lopussa, sillä kuulijalla jää se parhaiten mieleen. Lopun tehokeinona voi myös kerrata lyhyesti tärkeimmät asiat mitä on kertonut. Lisäksi toisto tuo puheeseen rytmin. (Torkki 2006, 229–233.)

5.4 Epäonnistumisen hetket

Olen huomannut olevan paljon tehokkaampaa kannustaa puhumalla mahdollisuuksista ja onnistumisesta, kuin uhkailla kauhukuvilla siitä, mitä tapahtuu, jos kaikki meneekin pieleen. Yleisimmät virheet tulee kyllä käydä läpi ennakkoon niiden olemassaolon ja korjaamiseen käytettävissä olevien keinojen tiedostamiseksi, mutta esimerkiksi juuri ennen kuvausten alkamista pitäessä aloituspreppausta, niitä ei enää hyödytä nostaa aiheeksi. On myös oma taitonsa johtajana

luottaa työntekijöiden ammattitaitoon ja osaamiseen. Kun valmistelut on tehty hyvin ja puheet on puhuttu, on aika rauhoittua ja antautua tilanteen vietäväksi - luottaa tehtyyn työhön ja ottaa vastaan, mihin se tällä kertaa yltää. Asennoitua niin, että jos ongelmia kohdataan, ne otetaan vastaan pystypäin ja tehdään niille, mitä tehtävissä on.

Lahdes kirjoittaa Jukka Paarman havainneen seurakunnan ja kirkon työntekijäkunnassa johtajien virheiden ja epäonnistumisten jopa lisänneen luottamusta. Kukaan ei ole yli-ihminen ja kaikille sattuu virheitä. Jos siis jopa johtajalle sattuu virheitä, toki hän ymmärtää työyhteisössäkin niitä tapahtuvan. Kun keskinäinen luottamus on kunnossa, alaiset asettuvat johtajansa taakse epäonnistumisenkin hetkellä. (Lahdes 2011, 243).

Loeb ja Kindel kirjoittavat johtajan vastuullisuudesta epäonnistumisen sattuessa: ”Vastuullisuus ei tarkoita syyttelyä”. Oli kyseessä miten harjaantunut työryhmä tahansa, virheitä tulee sattumaan. Joko ne johtuvat tekniikasta, ihmisistä tai molemmista. Työryhmän jäseniä voidaan vaatia kantamaan vastuuta toimistaan ja selittämään niitä, koska vastuulliseen johtamiseen kuuluu etsiä mikä on vialla ja pyrkiä korjaamaan se. Tämä ei kuitenkaan oikeuta johtajaa rankaisemaan ja häpäisemään työntekijäänsä, sillä tällaiset toimet aiheuttavat epävarmuutta ja lisää epäonnistumisen pelkoa ryhmässä. Virheiden arvioinnin tarkoitus on oppia niistä tulevaisuutta varten, ei romuttaa keskinäistä luottamusta ja motivaatiota jatkaa. (Loeb - Kindel 2000, 140–141.) Lahdes kirjoittaa Jukka Paarman todenneen virheiden asiallisesta hoitamisesta jopa vahvasti työntekijää motivoivana tekona. Jos työntekijä tai johtaja tekee taitamattomuuttaan tai huolimattomuuttaan virheen, jota katuu ja hänen annetaan siitä huolimatta yhä jatkaa samoissa tehtävissä, on se suuri luottamuksen osoitus ja voimaannuttava tekijä. Paarma toteaa: ”Motivoituneempaa työntekijää saa sen jälkeen hakea. Sinulle annetaan uusi mahdollisuus, eikä potkaista pellolle, vaikka olisit sen ehkä ansainnut.” (Lahdes 2011, 243–244.)

Todellista johtajuutta on siis asiansa osaamisen ja jämäkkyyden lisäksi olla myös inhimillinen ja anteeksiantava työntekijöitänsä ja myös itseään kohtaan. Kuten jo aiemmin mainittua - olla hyvä ihminen. Tasapainon ymmärtävyyden ja määrätietoisuuden välillä löytää vain kokemuksen myötä, eikä ikinä voi kyetä täydellisyyteen, sillä jokainen ihminen on erilainen ja toimii eri tilanteissa, eri elämäntilanteessa, eri ihmisten kanssa eri tavoilla. Johtajuudessa on siis hyvinkin pitkälle kyse omasta asenteesta työtä ja muita ihmisiä kohtaan.

6 AINEISTOT JA MENETELMÄT

Tutkimusaineistoksi haastattelin mediaprojektissani ja opinnäytetyöni produktio-osassa mukana olleita työryhmän jäseniä käyttäen haastattelun pohjana kaikille samoja kysymyksiä. Tarkoitukseni oli pyrkiä selvittämään projektien monikameratoteutuksissa olleiden työryhmän jäsenten kokemuksia työskentelystä sekä arvioimaan omaa rooliani monikameraohjaajana. Halusin löytää itselleni paranneltavaa työskentelytavoissani, sekä selvittää, onko siinä kenties jo jotain, mihin voin olla omassa työskentelyssäni tyytyväinen. Itsearvioinnin lisäksi käytän tuloksia ennakkosuunnittelun, harjoittelun, ryhmätyöskentelyn ja ohjaajan toiminnan merkityksen arvioimiseen onnistuneen monikameratallenteen tekemisessä tutkielmani pohdinta-osuudessa.

Valitsin henkilöt haastatteluihin nimenomaan omista projekteistani, koska pystyn näin vertailemaan työtä tehdessä saamaani käsitystä heidän vastauksiinsa ja näin pystyn itsearvioinnin lisäksi arvioimaan myös ihmistuntemustani ja tilannetajuani. Tämän dokumentointi on kuitenkin hyvin vaikeaa, sillä en ole työskennellessäni pitänyt päiväkirjaa vaan tietoni silloisista ajatuksistani perustuvat muistikuviini. Pyrkiessäni johtopäätösten saamiseen työskentelyn arvioinnissa pysyttäydyn siis haastattelujen vastausten analysoimisessa. Pyrin suhtautumaan ohjaamisesta saamaani palautteeseen mahdollisimman objektiivisesti saadakseni poimittua niistä yleispäteviä ohjeita hyvien toimintatapojen muodostamiseen.

Päädyin laadulliseen tutkimusmenetelmään, koska pyrin tutkimuksessani ihmisten kokemusten ja käsitysten kuvaamiseen, sekä vuorovaikutussuhteiden analysointiin havainnoimalla, kyselemällä ja keskustelemalla. Haluan ymmärtää, millaiselta monikameratyöskentely on kokoamani työryhmän jäsenistä tuntunut, sekä löytää yhteyksiä näiden kokemusten ja tekemäni ennakkosuunnittelun ja toteutuksen väliltä. Päädyin haastattelemaan kasvotusten nettikyselyn sijaan, sillä siten haastateltavat pystyivät heti kertomaan, jos jokin kysymys tuntuu epäselvältä ja näin väärinymmärtämisen riski pienenee.

Haastatteluissa tarkastelin tekijöiden kokemusta projektien harjoittelumäärien sopivuudesta ja harjoittelun tärkeydestä. Tutkin kuinka he kokivat kuvauksissa olemisen ja kartoitin tunneasteikon avulla heidän kokemiaan negatiivisia ja positiivisia tunteita kuvausten aikana. Pyysin heitä myös kertomaan, millaista on hyvä monikameraohjaus, arvioimaan ohjaamistani ja käyttämääni komentokieltä. Kysyin myös, oliko jokin ärsyttänyt työskentelytavoissani, työssä itsessään tai

työryhmän muissa jäsenissä. Pyysin tekijöitä arvioimaan tiimityöskentelyämme kokonaisuutena huomioiden sekä onnistumiset että ongelmalliset asiat ja kuvailemaan vallinnutta ilmapiiriä. Kartoitin myös heidän tyytyväisyyttään syntyneeseen videomateriaaliin. Kysyin myös, mistä he pitävät yleisesti monikameratyöskentelyssä ja minkä taas kokevat siinä haastavana. Kehotin heitä myös kertomaan, mihin he kaipaisivat muutosta ja olisivatko he valmiita lähtemään uudelleen samankaltaiseen projektiin, sekä haluaisivatko he kokeilla tulevaisuudessa mahdollisesti muita työrooleja.

6.1 Monikameratyöskentely - mukavuudet ja haasteet

Pyysin haastateltavia kertomaan, mistä he pitävät monikameratyöskentelyssä ja minkä he puolestaan kokevat siinä olevan haastavinta. Samaa tarkoittavat vastaukset on mainittu kerran parhaiten niitä kuvaavalla sanalla. Vastaukset on eritelty alla (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Monikameratyöskentelyn mukavuudet ja haasteet.

Mukavuudet	Haasteet
-Monipuolisuus -Kuvaaminen -Tiimityöskentely -Ryhmähenki/ yhteishenki -Heittäytyminen ja hetkessä eläminen -Työhön uppoutuminen -Monipuoliset mahdollisuudet -Uuden oppiminen -Uusiin ihmisiin tutustuminen	-Ajoittainen hektisyys -Alkujännitys -Koulun tekniikan rajoitukset -Uusien ammattitaitoisten ihmisten löytäminen työryhmään -Uusiin ihmisiin tutustuminen -Aikataulun muutokset ja venähdykset -Tekniikka -Yllätykset (esim. sairastumiset ja teknilliset ongelmat) -Kokonaisuuden saaminen hallintaan -Yhteisymmärrys -Tekijöiden eritasoinen osaaminen

Haastateltavat kertoivat pitävänsä monikameratyöskentelyssä erityisesti monipuolisuudesta, kuvaamisen mahdollisuuksista, tiimityöskentelystä ja mukavasta ryhmähengestä, uuden

oppimisesta, heittäytymisestä ja uppoutumisesta jännittäväänkin tilanteeseen sekä uusiin ihmisiin tutustumisesta ja verkostoitumisesta alan ihmisiin. Monikameratyöskentelyn haastavimmiksi puoliksi he kertoivat samoja seikkoja, joita olin huomannut itsekin tuotantojen parissa, tiimityöskentely ja siihen liittyvät asiat ilmenivät jokaisen vastauksissa (esimerkiksi jos työkaverit eivät ole entuudestaan tuttuja, menee hetki oppia kommunikoimaan vieraiden ihmisten kanssa ja päästä samalle ”aaltopituudelle”), joku saattaa olla kipeänä, myöhästyä tai joutua lähtemään kesken päivän pois, jolloin työryhmä jää vajaaksi. Kyseessä oli opiskelijatuotanto, joten myös ammattitaidon keskeneräisyys ja työntekijöiden eritasoisuus listattiin asioihin voivan aiheuttaa ongelmia, jos aikaa kuluu perusasioiden kertaamiseen. Näiden lisäksi mainittiin alkujännitys, tuttu tekniikan pettäminen ja aikataulujen venähdykset johtuen yllättävistä tilanteista.

6.2 Harjoittelun määrän sopivuuden ja tärkeyden kokeminen

Kysyin haastatteluissa, kuinka tärkeänä työryhmän jäsenet pitävät harjoittelua ja millaiseksi he olivat kokeneet harjoittelun määrän. (Lukijalle lyhyesti tiedoksi, että Particle Plays -baletin kuvauksissa harjoittelua oli kolmena päivänä, ja varsinaiset kuvaukset olivat kahtena päivänä. Ensimmäisenä päivänä kuvattiin kaksi esitystä ja seuraavana yhdet. Löpöti-musikaalin taltioinnissa harjoittelua oli neljänä päivänä ja kuvaukset suoritettiin kolmena peräkkäisenä päivänä, ensimmäisenä päivänä kaksi esitystä ja seuraavina yhdet.)

Kuinka tärkeänä pidät harjoittelua ennen varsinaisia kuvauksia?

- Todella tärkeänä, ehtii tutustua kalustoon, esitykseen ja työkavereihin.
- Hyvin tärkeänä. Olisi hyvä tietää aina mitä on menossa kuvaamaan, jos harjoittelun mahdollisuutta ei ole, on erityisen tärkeää saada hyvät ohjeet.
- Hyvin tärkeänä. Esityksestä ehti saada hyvin käsityksen, mutta tekniikkapuolta olisi voinut ehtiä harjoitella hiukan lisää, sillä sen kanssa ilmeni ongelmia. Harjoitteluun pitää varata ainakin yksi semmoinen päivä, että koko työryhmä olisi katsomassa tai ainakin joku ohjaajan vastuullinen kuvaaja tai leikkaaja, että joku osaa ennakoida mitä tulee tapahtumaan. Ei kuitenkaan liikaa, joskus pitää mennä improvisaatiolla. Tekniikan testaus on ennen kaikkea todella tärkeää.

TAULUKKO 2. Harjoittelun määrän kokeminen. (valittuna enintään kaksi vaihtoehtoa)

Koitko harjoittelun määrän	Vastaukset
todella vähäiseksi	0
hiukan liian vähäiseksi	1
juuri sopivaksi	3
riittäväksi	1
todella ylimitoitetuksi	0
en muista	0

Kaikki haastateltavat kertoivat kokeneensa harjoittelun määrän juuri sopivana, vaikka sitä olikin useana päivänä, yksi valinta tuli myös kohtiin ”hiukan liian vähäiseksi” ja yksi ”riittäväksi”. He kertoivat, että esityksestä ehti saada hyvin käsityksen, mutta tekniikkapuolta olisi voinut ehtiä harjoitella hiukan lisää, sillä sen kanssa ilmeni ongelmia. Kaikki haastateltavat pitivät vapaamuotoisissa kysymyksissä harjoittelua hyvin tai todella tärkeänä ennen kuvauksia pidettäviä kuvausharjoituksia. Olin pyrkinyt varaamaan harjoittelulle ennen varsinaisia kuvauksia tarpeeksi aikaa siltä varalta, että kaluston kokoamisessa ja testaamisessa ilmenisi ongelmia. Olimme testanneetkin kaluston koululla jo yhteen kertaan, ennen kaluston siirtämistä kuvauspaikalle, mutta silti joitakin ongelmia ilmeni. Harjoittelulle jäi silti aikaa myös muidenkin mielestä.

6.3 Kuvauksien aikaiset tunnekokemukset ja tarpeista huolehtiminen

Tutkin haastatteluissa työryhmän jäsenten kuvauspäivien aikana lävitse käymiään tunnetiloja ja niiden vaihteluita. Tällä tunneskaalakysymyksellä halusin selvittää, paljonko he olivat tunteneet kutakin positiivista ja negatiivista tunnetta enimmillään kuvauspäivän aikana (taulukko 3). Kysymyksen asettelun tarkoituksena oli pyrkiä näkemään, ovatko tunteet heitelleet laidasta laitaan tai ovatko ne pysytelleet tasaisemmin joko negatiivisissa tai positiivisissa tunteissa, sekä vertailla vastaajien keskinäisiä eroja. (Kuvauspäivät ovat venyneet, ja olemme kohdanneet kuvauksissa ongelmia, mitä ei edes pystytty välttämään.) Kuvauksissa ilmenee lähes poikkeuksetta joitain ongelmia ja tarkoituksena onkin nähdä, miten vastaajat ovat reagoineet näihin negatiivisiin tunteisiin ja ovatko he myös kyenneet palautumaan niistä esimerkiksi omin keinoin ja tai ryhmähengen ja sen mukanaan tuoman motivaation avulla.

TAULUKKO 3. Kuvauspäivän aikana koetut tunteet (ENIMMILLÄÄN - ei keskimäärin).

Tunne kuvauspäivänä	väsynyt	turhautunut	tylsistynyt	virkeä	iloinen	innostunut
0 = en lainkaan/ en muista			x			
1 = hetkittäin	x	x	xx			
2 = jonkin verran	x					
3 = välillä	x	x				
4 = hyvin / paljon				xxx	x	x
5 = todella paljon		x			xx	xx
Yhteispisteet (0-15 pistettä)	6	9	2	12	14	14

Vaikka kuvauspäivät venyivät jopa yli kymmenentuntisiksi, kertoivat haastateltavat olleensa pahimmillaan väsyneitä vain kuuden pisteen verran (asteikolla 0-15 p) ja sen sijaan yhdenmukaisesti kokeneensa olleensa hyvinkin virkeitä kuvauspäivinä (12p). Haastatellut vastasivat suhteellisen yhdenmukaisesti kaikkiin kysymyksiin, mutta turhautumusta luokitellessaan vastausten hajonta oli suurin kaikista. Kaikkien vastanneiden kesken ilmeni myös, että suurimpana turhautumisen aiheuttajana olivat teknilliset ongelmat. Keskimääräisesti vastaajat tunsivat itsensä turhautuneiksi ”välillä” ja yhteensä 9 pisteen verran ja se oli samalla negatiivisista tunteista suurimman pistemäärän kerryttänyt tunne. Tylsistyneeksi työryhmän jäsenet eivät olleet kokeneet itseään lainkaan tai enintään hetkittäin. Kaikki kertoivatkin olleensa kuvauspäivän aikana paljon tai todella paljon innostuneita ja iloisia. Näistä tunteista jäätiin vain yhden pisteen päähän maksimista.

Vastaukset tukevat sitä, mihin olen työskentelyn aikana pyrkinytkin, eli vaikka olemme kohdanneet ongelmia ja päivät ovat venyneet, ovat yhteishenki ja keskinäinen tsemppaus saaneet heidän oman motivaationsa ja yhteistyöhalukkuutensa avulla heidät kokemaan myös positiivisia tunteita vastapainoksi negatiivisille tunteille. Lisäksi, positiivisia tunteita kerrottiin koetun huomattavasti paljon vahvempina kuin negatiivisia. Tulosten yleiseen positiivisuuteen voi kuitenkin vaikuttaa aikaero, eli se, että haastattelut on tehty reilusti kuvausten ajankohdan jälkeen - ”Kultaako aika muistot”?

Koitko että kuvauksissa tarpeistasi huolehdittiin (esim. levähdys- ja ruokatauot, ajankäytön suunnittelu) ja mihin kaipaisit muutosta ja toivoisit olevan toisin (ja miten)?

- Kyllä, ei muutoksentarvetta.
- Kyllä. Myös tupakkatauot ovat tärkeitä.
- Kyllä. Kahvia oli aina saatavilla, ruokatauot olivat silloin kun piti. Työtila oli kauhea, mutta siihen ei voitu vaikuttaa.

Kaikki vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että heidän tarpeistaan huolehdittiin tuotannon aikana, eikä muutoksia niihin oltu vailla. Tämän kysymyksen kohdalla odotin, että vastaajilla olisi ollut paljon kehittämisehdotuksia, mutta niitä ei löytynyt kyselemisestä huolimatta. Tämän koen kertovan siitä, että olin onnistunut näiden osalta ennakkosuunnittelussa hyvin.

6.4 Monikameraohjauksen arviointi

Pyysin haastateltavia kertomaan, millaista on heidän mielestään hyvä monikameraohjaus ja kertomaan, millaisena he olivat kokeneet käyttämäni komentokielen kuvauksissa.

Millaista on mielestäsi hyvä monikameraohjaus?

- Antaa selkeän ohjeistuksen, ottaa kuvaajat ja kuvattavan huomioon.
- Annetaan hyvät ohjeet, että tietää mitä pitää tehdä ja mikä on oma rooli kokonaisuudessa. On ystävällinen ja käyttää asiallista kieltä. Ei raivoa mistään turhasta.
- Määrätietoista, ammattitaitoista ja antaa selkeät ohjeet kaikille. Viimekädessä ohjaaja määrää kaikesta, mutta työryhmäläisillä pitää olla myös oma tontti ja osata ottaa haltuun oma homma. Selkeää, ei joudu paniikkiin, rauhallinen, pitää ryhmän kasassa. Äänen kuullessa tulee seesteinen olo.

Pyytäessäni haastateltavia kuvailemaan, millaista on hyvä monikameraohjaus, painottivat kaikki hyvien ja selkeiden ohjeiden antamisen tärkeyttä. Ohjaajan täytyy ottaa huomioon kaikki sekä kuvattava kohde, että kuvaajat ja tekniikka. Hän tietää, mitä pitää tehdä ja mikä on kenenkin rooli kokonaisuudessa. Hän pitää ryhmän kasassa ja on selkeä, rauhallinen, ammattitaitoinen, määrätietoinen, ystävällinen, käyttää asiallista kieltä, eikä joudu paniikkiin tai raivoa. Viime kädessä ohjaaja määrää kaikesta, mutta myös työryhmäläisille pitää olla ”oma tontti”, joka pitää osata ottaa haltuun. Kun työryhmä on suuri, tuhlautuu myös helposti paljon aikaa, jos alkaa selittämään jokaista

pienintä asiaa juurta jaksain jokaiselle erikseen. Juuri tästä syystä on tärkeää, että kaikki kuvaajat ovat selvillä komentokielessä käytettävistä termeistä.

TAULUKKO 4. Ohjaajan käyttämä komentokieli.

Millaisena koit ohjaajan käyttämän komentokielen	Vastaukset
liian sekavana	0
hiukan sekavana	0
ajoittain sekavana ja ajoittain selkeänä	1
suhteellisen selkeänä	2
hyvin selkeänä	0
sopivan rentona	3
hetkittäin ehkä liian rentona	1
asiattomana	0
en muista	0

Kaikki haastateltavat kertoivat ohjaajan roolissa käyttämäni komentokielen olleen sopivan rentoa ja toiseksi eniten sitä pidettiin suhteellisen selkeänä. Yhden vastauksen saivat myös kohdat ”ajoittain sekavana ja ajoittain selkeänä”, sekä ”hetkittäin ehkä liian rentona”. Tällä kysymyksellä hain tietoisesti vastausta siihen, missä minulla on ohjaajana parannettavaa. Vastauksiin voi vaikuttaa se, että suurin osa työryhmän jäsenistä oli minulle aiemmin tuttua ja osa työryhmästä koostui samoista henkilöistä kuin edellä mainitussa projektissa Particle Play -baletin monikameraprojektissa ja he olivat jo tottuneet henkilökohtaiseen ohjaustyyliini. Koen, että minulla on parantamisen varaa käyttämäni komentokielen kanssa.

Ärsyttikö jokin sinua ohjaajan työskentelytavassa (ja mikä)?

- Ei.
- Ei. Välillä olit paniikissa, mutta ei se ärsyttänyt, pisti vain silmään.
- Ei sen kummemmin, alussa ehkä ylimääräinen hössötys, mutta ei kuitenkaan ärsyttänyt.

Yllätyksekseni mikään ohjaajan työskentelytavassa ei ollut varsinaisesti ärsyttänyt, mutta kaksi mainitsi huomanneensa etenkin ensimmäisenä kuvauspäivänä, että olin jännittynyt ja ”hössötin” välillä.

6.5 Tiimityöskentelyn ja lopputuloksen arviointi

Millä sanoilla kuvailisit työryhmässä vallinnutta ilmapiiriä?

(Valitse vähintään 2 sanaa, voit myös vastata lausein.)

- Suurimmaksi osaksi se oli hyvä. Välillä vähän jännittynyt kiireen ja väsymyksen vuoksi.
- Ilmapiiri oli hyvä ja hauska. Meillä oli hyvä meininki.
- Ilmapiiri oli mukava ja rento. Aiempi hyvä kokemus näkyy, ollaan oltu samalla työryhmällä ennenkin.

Kun haastatellut työryhmän jäsenet kuvailivat kahdella sanalla työryhmässä vallinnutta ilmapiiriä, mainittiin kahdesti ”hyvä”. Muita sanoja olivat hauska, mukava, rento, sekä välillä jännittynyt. Koska näistä vain yhteen sisältyi negatiivisuutta, koin haluavani avata sitä huomatakseni kehittämisen varaa. Kokonaisuudessaan lause oli ”Välillä vähän jännittynyt kiireen ja väsymyksen vuoksi.” Aiemmassa kysymyksessä olin kartoittanut työryhmäläisten kokemia tunneskaaloja kuvauspäivien aikana ja keskimääräisesti tulokset kertoivat väsymystä tunnetun ”jonkin verran”, eikä vastaushajonta ollut kovin laajaa, mikä olisi ollut hälyttävää. Tämä tukee haastatellun sanavalintaa, mutta koska valtaosa valituista sanoista oli yksinomaan positiivisia, koen yleisesti onnistuneeni ylläpitämään hyvää ilmapiiriä tiimissämme. Tiedän kuitenkin itse olleeni ajoittain jännittynyt kuvauksissa ja tiedän, että se voi tarttua helposti, joten tässä on aina kehittämisen varaa.

TAULUKKO 5. Tyytyväisyys lopputulokseen.

Oletko lopputulokseen	Vastaukset
tyytyväinen	2
melko tyytyväinen	1
hiukan pettynyt	0
hyvin pettynyt	0
en muista/ en ole nähnyt valmiita pätkiä tai tuotosta lainkaan	0

Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä, tai melko tyytyväisiä lopputulokseen. Kukaan haastatelluista ei ollut katsonut vielä lopullista DVD-levyä, joten lopputuloksen arviointi perustui kuvauspäivinä kuvaamaamme materiaaliin ja sen katselemiseen paikan päällä (lopullista tallennetta on paranneltu jälkieditoimalla pois virheitä (esimerkiksi ohjaajan, leikkaajan, kuvaajien, soittajien, näyttelijöiden, valomiesten virheet, sekä yleisön liikkuminen kameran eteen).

Ärsyttikö jokin sinua -

A. työajoissa/ työtiloissa/ kuvattavassa kohteessa (ja mikä)?

- Joissakin tapauksissa kuvaajia ei otettu huomioon järjestäjän toimesta (esim. kameroiden paikat) mutta tähän emme voineet vaikuttaa.
- Ei oikeastaan.
- Työajat olivat ihan sopivat. Työtilat olisivat voineet olla paremmat. Kuvausryhmää olisi voitu ottaa paremmin huomioon, ettei monikameraryhmän tarvitsisi olla aina se, joka joustaa.

B. työryhmän jäsenissä (ja mikä)?

- Ei.
- Ei.
- Muutamalle tarvitsisi enemmän ammattimaista otetta, koska porukka on heikoimman varassa. Tämä ei näy kuitenkaan lopputuloksessa. Jokainen pysyi omassa roolissa. Joillekin olisin toivonut enemmän sitoutuneisuutta työaikoihin, rohkeammin oman tontin haltuun ottamista, itseopiskelua ja yleistiedon hallintaa siitä, mitä muut tekevät työryhmässä, että tietää mitä itseltä tarvitaan.

Kartoitin haastattelussa kuvausryhmän kokemaa ärsytystä työaikoja, työtiloja, kuvauksen kohdetta sekä työryhmän jäseniä kohtaan kuvausten aikana. Työtiloissa ja tilaajassa mainittiin olevan parantamisen varaa. Tilaajan olisi toivottu ottavan monikameraryhmän paremmin huomioon ja siihen liittyviksi ongelmiksi mainittiin mm. seuraavia: tarkkaamoksi tarkoitettu tila oli ollut varastokäytössä, jouduimme joustamaan Löpötin kuvauksissa kameroiden paikoista viime hetkillä kesken kuvauspäivien (kameran eteen oli sijoitettu valo, sekä kameran paikka vaihdettu invapaikan tieltä), ja lavalle projisoitiin tekijänoikeuden alaista materiaalia, jota ei saatu kuvata (jouduimme käyttämään tiivistä kuvaa eikä koko lavaa pysty tallenteella näyttämään). Lisäksi sekä Particle Plays-baletin että Löpöti-musikaalin kuvauksissa oli ongelmia valaistuksen kanssa, sillä lavan valo-olosuhteet olivat välillä haastavat, näihin saatiin kuitenkin myönnytystä, ettei kuvasta tullut

näyttökelvotonta). Kahdella vastaajalla ei ollut huomauttamista työryhmän muista jäsenistä, mutta yksi vastaajista peräänkuulutti joiltain työryhmän jäseniltä lisää sitoutuneisuutta työaikoihin, rohkeammin oman tontin haltuun ottamista, itseopiskelua ja yleistiedon hallintaa. Opiskelijoiden toteuttamassa projektissa on hyvin tavallista, että ryhmän sisällä on hajontaa karttuneesta työskentelykokemuksesta, mikä ei sinänsä ole mielestäni huolestuttavaa, koska projektin tarkoitus on sen toteuttamisen lisäksi opettaa työskentelyyn.

Lähtisitkö uudelleen samankaltaiseen projektiin? Jos vastasit kyllä, haluaisitko vaihtaa työrooliasi tai työryhmää (ja miksi tai miksi et)?

- Kyllä, ei
- Kyllä, tykkään leikkaajan hommasta, mutta myös kuvaaminen kiinnostaa. Ohjausta en oikein haluaisi.
- Kyllä, mutta työkseni, kameramiksaus on mukavaa, siinä on päätäntävaltaa, on vähän kuin ohjaajan toinen käsi. Ohjaus kiinnostaa, sillä tykkään päättää asioista ja olen melko dominoiva.

Kaikki haastateltavat vastasivat olevansa kiinnostuneita lähtemään uudelleen samankaltaiseen monikameratuotantoon. Kukaan ei ollut kyllästynyt työtehtävään, jossa oli ollut, mutta myös muut työtehtävät kiinnostivat, tosin vain yksi vastaajista kertoi olevansa kiinnostunut ohjaajan tehtävästä, joka koettiin haastavaksi.

7 POHDINTA

Päätavoitteenani tässä tutkielmassa minulla oli selvittää, mitä ohjaajalta vaaditaan onnistuneen monikameratuotannon tekemiseen sekä jäsennellä tutkimuskysymystä käyttämällä teemoittain asettamiani alakysymyksiä koskien ohjaajalta vaadittavia eri toimintoja ja ominaisuuksia. Aloittaessani tutkielmani tekoa en vielä täysin hahmottanut, mitä kaikkea valitsemaani aiheeseen liittyi ja tutkimussuunnitelma ja tutkimuskysymykset muotoutuivatkin tutkimuksen edetessä. Tutkimusaineistoksi haastattelin mediaprojektini ja opinnäytetyöni produktio-osan monikameratuotantojen työryhmän jäseniä. Pyrkimyksenäni oli selvittää, millaisena he olivat kokeneet työskentelyn ja työilmapiirin, minkä he olivat kokeneet siinä mukavana ja minkä haastavana, millaista on hyvä monikameraohjaus ja millaista käyttämäni komentokieli oli ja olivatko he tyytyväisiä lopputulokseen ja olisivatko he kiinnostuneita työskentelemään uudelleen samankaltaisessa projektissa. Olen tehnyt näiden kysymysten vastausten pohjalta johtopäätöksiä työskentelymenetelmieni toimivuudesta, mitkä erittelen tulevissa kappaleissa teemoittain. Olen pohtinut myös, mitä olisin voinut tehdä toisin ja mitä olen oppinut tutkimuksen teon myötä. Tietoperustana käytin pääasiassa tv-kameratyön perusteita, sekä johtamistaitoja ja yhteistyötä käsittelevää kirjallisuutta. Ryhmätyöskentelyyn ja johtamiseen liittyviä lähteitä esiintyy useampia ja niiden esittämät tiedot tukivat toisiaan. Sen sijaan monikameratekniikasta käytän pääasiassa vain yhtä lähdettä, mikä johtuu siitä, ettei aihetta käsittelevää kirjallisuutta oikein ole saatavilla suomenkielisenä.

Pyrkimyksenä tutkimuksessani minulla oli siis selvittää, mitä ohjaajalta vaaditaan onnistuneen monikameratuotannon tekemiseen. Lähtökohdaksi ei siis riitä vain mikä tahansa toteutettu tuotanto ja monikameratekniikan kuvaileminen yleisesti, vaan on määriteltävä, mitä onnistuneella tarkoitetaan. Pystyäkseni puhumaan uskottavasti onnistuneen monikameratuotannon tekemisestä on minun osoitettava myös oltuani sellaisen tekemisessä mukana. Onnistuneella tarkoitan sitä, että projekti on saatu toteutettua sovitussa ajassa ja tilaaja on ollut siihen tyytyväinen. Tilaajan Löpöti-musikaalin taltioinnista antaman arvion perusteella voin pitää lähtökohtaisesti tuotantoa onnistuneena, koska saimme siitä kiitettävää palautetta. Tilaajan arvion mukaan onnistuimme kiitettävästi työn tarkoituksen ja tavoitteiden toteutuksessa ja samoin tilaajan yhteistyö opinnäytetyön tekijöiden kanssa (Marika Tuomela ja Henriikka Anttila) sujui heidän arvionsa mukaan kiitettävästi, ja he valitsivat kiitettävän arvosanan opinnäytetyömme produktion eli Löpöti-musikaalin monikamerataltioinnin kokonaisarvosanaksi. Arvioinnin tehnyt Madetojan

musiikkilukion taiteellinen johtaja Johanna Kemppainen vastasi myös Oulun ammattikorkeakoulun ja Madetojan musiikkilukion yhteistyön kehittämistoiveeksi vastaavasti: ”Haluaisimme ehdottomasti jatkaa tätä onnistunutta yhteistyötä tulevissa produktioissamme.” Tämä on mielestäni hyvin selkeä osoitus tilaajalta tyytyväisyydestä lopputulokseen. Kemppainen myös kirjoitti, että opinnäytetyön tuloksen, eli syntyneen tallenteen merkitys musikaalin tekijöille on oppimisen kannalta ”äärimmäisen tärkeä prosessi”, koska opiskelijat pystyvät näkemään itsensä lavalla ja musikaalia voidaan näin katsoa ja arvioida jälkeenpäinkin.

Pyrkiessäni selvittämään, mitä ominaisuuksia ohjaajalta vaaditaan ryhmätyöskentelyn johtamiseen, kysyin haastatteluissa, millaista vastaajien mielestä käyttämäni komentokieli oli (taulukko 4, Aineistot ja menetelmät kappaleessa) ja millaista on hyvä monikameraohjaus. Kysyin myös, oliko heitä ärsyttänyt jokin työskentelytavoissani tai muissa työryhmän jäsenissä tai kuvauspaikassa tai kuvauskohteessa ylipäänsä. Kaikki haastateltavat kertoivat käyttämäni komentokielen olleen sopivan rentoa ja toiseksi eniten sitä pidettiin suhteellisen selkeänä. Komentokieltäni kuvailtiin myös ”ajoittain sekavana ja ajoittain selkeänä”, sekä ”hetkittäin ehkä liian rentona”. Tällä kysymyksellä hain tietoisesti vastausta siihen, missä minulla on ohjaajana kehitettävää. Vastaajien kuvaillessa hyvää monikameraohjausta, kaikissa vastauksissa korostui selkeiden ohjeiden antaminen. Muita listattuja ominaisuuksia olivat muun muassa, selkeys, rauhallisuus, ammattitaitoisuus, määrätietoisuus, ystävällisyys, asiallinen kieli, sekä ryhmän kasassa pitäminen. Hyvän ohjaajan ominaisuuksiksi kerrottiin myös, ettei hän joudu paniikin valtaan tai raivoa. Johtopäätöksenä näistä koen, että minulla kehitettävää ainakin komentokielen selkeämmässä käytössä. Ohjaajan kannattaa pyrkiä pitämään komentokielensä selkeänä, mutta siinä selkeästi arvostetaan myös rentoutta sopivina määrinä.

Vastaajien kokemaa ärsytystä koskevissa kysymyksissä yllätyksekseni mikään työskentelytavoissani ei ollut varsinaisesti ärsyttänyt kuvausryhmän jäseniä, mutta kaksi mainitsi huomanneensa etenkin ensimmäisenä kuvauspäivänä, että olin jännittynyt ja ”hössötin” välillä. Minulla on kehitettävää rauhallisena pysymisessä ja uskonkin, että nämä taidot kehittyvät kokemuksen ja sitä myötä itseluottamuksen karttumisen myötä. Työryhmän muissa jäsenissä kahdella vastaajalla ei ollut huomauttamista, mutta yksi vastaajista olisi odottanut rohkeampaa oman tontin haltuun ottamista ja sitoutuneisuutta työaikoihin, itseopiskelua ja yleistiedon hallintaa kaikilta työryhmän jäseniltä. En koe tätä sinänsä hälyttävänä kommenttina, koska opiskelijatyössä yksi projektin tarkoituksista on kerryttää kokemusta myös niille, joilla sitä vähemmän on. Tulevaisuudessa voisin kuitenkin ohjaajana huomioida tämän paremmin perehdyttämällä

vähemmän kokeneita työryhmän jäseniä entistä paremmin. Työtilojen ja valaistuksen suhteen toivottiin, että kuvausryhmä olisi otettu huomioon paremmin. Valaistuksen kanssa on oikeastaan aina joitakin ongelmia, joten kehotan olemaan valaistuksen suhteen hyvissä ajoin yhteydessä tilaajan kanssa, jotta niihin voidaan vaikuttaa jo niiden suunnitteluvaiheessa.

Selvittääkseni, miten ohjaajan kannattaa valmistautua tuotantoon, kysyin haastatteluissa, millaisena työryhmän jäsenet olivat kokeneet harjoittelun määrän (taulukko 2), ja kuinka tärkeänä he pitivät harjoittelua ennen varsinaisia kuvauksia. Kysyin myös, miten heidän mielestään aikataulujen ja taukojen suunnittelussa oli onnistuttu, ja kokivatko he, että heidän tarpeistaan huolehdittiin kuvausten aikana ja kaipaisivatko he niihin muutosta. Particle Plays -baletin kuvauksissa harjoittelua oli kolmena päivänä ja Löpöti-musikaalin kuvauksissa peräti neljänä. Kaikki olivat kokeneet harjoittelun määrän sopivaksi ja samoin kaikki pitivät harjoittelua hyvin - tai todella tärkeänä. Johtopäätöksenä tästä voin todeta, että kaluston kokoaminen, testaaminen ja harjoittelu kannattaa jakaa useammalle päivälle, eli todella varata siihen aikaa.

Ennakko-oletuksenani oli, että harjoittelun määrä olisi koettu liialliseksi ja tämä olisi vaikuttanut myös ilmapiirin arvioimisen kartoittamiseksi koostamassani tunneasteikossa (taulukko 3) tylsistyneisyyden tuntemiseen, mutta siihenkin työryhmä vastasi tunteneensa itsensä tylsistyneeksi kuvauspäivien aikana enimmillään hetkittäin tai eivät lainkaan. Kaikki myös vastasivat johdonmukaisesti kokeneensa, että heidän tarpeistaan huolehdittiin, aikataulut olivat hyvin suunniteltuja, eikä muutoksia kaivattu. Olimme panostaneet aikataulujen suunnitteluun ja tuottajamme Henriikka Anttila teki kaikille kuvauspäiville omat callsheetit eli henkilökohtaiset aikataulut yksityiskohtineen. Kuvauspaikalla oli aina myös pientä tai isompaakin purtavaa ja hankimme sinne kuvausryhmän käyttöön kahvinkeittimen ja termospullot. Näiden vastausten perusteella voisin siis kehottaa omaa tuotantoaan suunnittelevaa toimimaan samalla tavalla, tietysti suhteuttaen valmistelut vastaamaan juuri oman tuotantonsa olosuhteiden palvelemista.

Tutkiakseni, miten ilmapiiri luodaan kannustavaksi työryhmässä ja miten se vaikuttaa lopputulokseen, pyysin työryhmän jäseniä kuvailemaan työryhmässämme vallinnutta ilmapiiriä ja kysyin, olisivatko he halukkaita lähtemään samankaltaiseen projektiin uudelleen ja haluaisivatko he vaihtaa työrooliaan tai työryhmää ja miksi. Kartoitin myös heidän kokemiaan, niin negatiivisia kuin positiivia tunteita kuvauspäivien aikana tunneasteikon avulla (taulukko 3) nähdäkseni, olivatko heidän tunteensa heitelleet ääripäästä toiseen vai pysytelleet tasaisina, sekä vertaillakseni heidän vastaustensa keskinäisiä eroja. Olimme kohdanneet ongelmia ja kuvauspäivät olivat venyneet,

mikä on melko tavallista ja tarkoituksenani olikin selvittää, onko yhteishenki, toisten tukeminen ja heidän oma motivaationsa saanut heidät pysymään positiivisina kohtaamastamme vastustuksesta huolimatta. Tunneasteikosta kävi ilmi, että työryhmä oli kokenut positiivisia tunteita huomattavasti paljon vahvempina kuin negatiivisia. Positiivisista tunteista (virkeys, iloisuus, innostuneisuus) kaikkia oli koettu paljon tai todella paljon. Iloisuuden ja innostuneisuuden kokemukset jäivät vain yhden pisteen päähän maksimipistemäärästä. Vain yksi tunteista, virkeys, keräsi kaikilta vastaajilta täysin saman vastausvaihtoehdon. Negatiivisista tunteista (väsymys, turhautuminen, tylsyys) selvästi eniten koettiin turhautumista. Turhautuneeksi haastateltavat olivat tunteneet itsensä enimmillään ”välillä” ja sen aiheuttajaksi kerrottiin teknilliset ongelmat. Turhautuneisuutta luokitellessaan vastausten hajonta oli suurin kaikista.

Kuvausryhmän valitsemia sanoja ilmapiiriä kuvaamaan olivat hauska, mukava, rento, hyvä, sekä ”välillä vähän jännittynyt kiireen ja väsymyksen vuoksi”. Vain viimeisimpään näistä sisältyi negatiivisuutta ja perehdyinkin sen merkityksen avaamiseen löytääkseni jotakin kehitettävää itselleni. Kartoitin tunneasteikossa myös väsymystä ja tulokset kertoivat, että työryhmä oli kokenut itsensä enimmillään väsyneeksi keskimäärin vain ”jonkin verran”, joten mitään hälyttävää ei asteikon perusteellakaan löytynyt. Tiedän olleeni kuitenkin itse jännittynyt kuvauksissa varsinkin ensi-illan kuvauksissa ja tiedän, että koska jännitys on tarttuvaa, voin pyrkiä tässä kohtaa kehittämään itseäni ja pyrkiä olemaan rauhallisempi. Kaikki vastaajat myös olivat valmiita lähtemään uudelleen samankaltaiseen projektiin, eikä kukaan ollut niin sanotusti saanut tarpeekseen työtehtävästä jossa oli ollut, ja myös muut työtehtävät koettiin kiinnostavina. Kuvausryhmän listaamien sanojen perusteella voisin yhteenvetona todeta, että vaikka työhön täytyykin suhtautua tosissaan ja ammattimaisesti, on sallittua pitää ilmapiiri samaan aikaan rentona ja hauskana.

”Työtä täytyy tehdä tosissaan, muttei vakavissaan.”

Ilmapiiriä koskevat vastaukset kertovat mielestäni siitä, että ilmapiiriin kannattaa panostaa. Keskinäinen luottamus, toisten auttaminen, kuunteleminen ja ymmärtäminen auttavat pääsemään yli ongelmista ja vaikeista hetkistä ja palautumaan negatiivisista tunteista nopeammin. Olen pyrkinyt olemaan ohjaajana helposti lähestyttävä, huomioonottava ja kannustava. Tulosten perusteella voisin kehottaa ohjaajaa panostamaan ryhmätyöskentely- ja johtamistaitojen kehittämiseen, koska se vaikuttaa lopputuloksen laatuun positiivisesti. Tutkielmani teoriaosuudessa esitellään tapoja ilmapiiriin vaikuttamiseksi, mutta voidakseni vastatakseni

paremmin alakysymyksen alkupuoliskoon: ”Miten ilmapiiri luodaan kannustavaksi työryhmässä ja miten se vaikuttaa lopputulokseen”, huomaan, että minun olisi pitänyt kysyä haastatteluissa myös esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: koitko, että ohjaaja otti näkemyksiäsi tarpeeksi huomioon, koitko ilmapiirin kuvausryhmässä kannustavana, millaisena koit työtehtäväsi mielekkyyden, mikä merkitys tuotannossa mukana olemisella oli sinulle, olitko johonkin erityisen tyytyväinen työtavoissa/työkavereissa/ohjaajassa ja niin edelleen (pyysin vain erittelemään, mikä oli erityisesti ärsyttänyt näissä).

Kysyin haastatteluissa kuvausryhmältä, minkä he olivat kokeneet monikameratyöskentelyssä mukavaksi ja minkä haastavaksi (taulukko 1), ja olivatko he tyytyväisiä syntyneeseen lopputulokseen (taulukko 5). Vastaajat kertoivat pitävänsä monikameratyöskentelyssä monipuolisuudesta, kuvaamisen mahdollisuuksista, tiimityöskentelystä ja mukavasta ryhmähengestä, uuden oppimisesta, heittäytymisestä ja uppoutumisesta jännittäväänkin tilanteeseen sekä uusiin ihmisiin tutustumisesta ja verkostoitumisesta alan ihmisiin. Haastavimmiksi puoliksi he kertoivat samoja seikkoja, joita olin huomannut itsekin tuotantojen parissa, kuten tiimityöskentelyn, uusiin ihmisiin tutustumisen, sairastelut ja myöhästymiset. Myös työntekijöiden eritasoinen ammattitaito listattiin asioihin, jotka voivat tuoda haasteita. Näiden lisäksi mainittiin alkujännitys, tekniikan pettäminen, aikataulujen venähdykset ja yllättävät tilanteet. Kaikki haastateltavat kertoivat olevansa tyytyväisiä, tai melko tyytyväisiä lopputulokseen.

Yhteenvetona tutkimuskysymykseni vastaukseksi totean, että ohjaajalta vaaditaan onnistuneen monikameratuotannon tekemiseen johtamistaitoja, huolellista valmistautumista ja panostamista työryhmän ilmapiiriin. Ohjaajan tehtävä on johtaa työryhmän jäsenten osaamista ja hallita ryhmää. Ohjaajan johtamistaitoihin kuuluu kyky hallita kokonaisuuksia ja ylläpitää koko työryhmän työskentelyä myös yllättävissä tilanteissa. Johtaja on määrätietoinen ja rauhallinen. Ohjaaja kunnioittaa muita ja arvostaa heidän ammattitaitoaan. Ohjaajan työ vaatii nopeaa reagointikykyä ja rytmitajua. Tuotantoon valmistautumisessa on hyvä ottaa huomioon työryhmän jäsenten näkemyksiä, mutta loppujen lopuksi ohjaaja kuitenkin päättää toimintatavat ja on vastuussa lopputuloksesta. Valmistautumiseen kuuluu muun muassa kuvausten suunnittelu, kaluston hankkiminen ja työryhmän kokoaminen. Tuotantoon valmistautumiseen kuuluu myös työryhmän perehdyttäminen ja ohjaus työtehtäviin. Ilmapiirin saamiseksi kannustavaksi ohjaajan on oltava luotettava, ymmärtävä ja toiset huomioon ottava, oikeudenmukainen kuuntelija ja neuvoja, joka luonnollisesti kannustaa ja rohkaisee muita. Ohjaaja asettaa selkeästi määriteltyjä tavoitteita, kertoo, miksi niihin pyritään, millä keinoilla ne voidaan saavuttaa ja mikä merkitys onnistumisella

on ja miten koko työryhmä hyötyy siitä. Ohjaaja on ryhmänjohtaja, jolla on ongelmanratkaisukykyä ja ihmistuntemusta. Taitava ohjaaja tuntee työryhmänsä ammattitaidot heikkouksineen ja vahvuuksineen ja hänellä on kykyjä ja keinoja motivoida työryhmä yrittämään parhaansa tavoitteeseen pääsemiseksi. Ohjaaja nauttii ryhmänsä luottamusta ja kunnioitusta ja ryhmä uskoo hänen arvostelukykyynsä valita parhaat työskentelytavat.

Huolimatta siitä, että tutkimukseni otanta oli suhteellisen pieni ja suhteeni haastateltaviin henkilöihin on läheinen, mikä kyseenalaistaa tulosten yleistettävyyttä jokseenkin suppean aineiston vuoksi, koen saaneeni kuitenkin hyviä vastauksia tutkimuskysymyksiini. Olettamuksenani oli, että työni voisi toimia ainakin suuntaa antavina ohjeina omia projektejaan suunnitteleville lukijoille, sekä käyttää tutkimustani itsearvioinnin apuvälineenä, ja koen saaneeni näitä tietoja. Jälkeenpäin tuloksia analysoidessani mieleeni tuli runsaasti lisäkysymyksiä, joita en osannut ottaa huomioon haastatteluita suunnitellessani ja tehdessäni. Tämä on tietysti harmillista, mutta ymmärrettävää, koska minulla ei ole aiempaa kokemusta vastaavasta tutkimustyöstä eikä haastattelutilanteista. Lisäkysymyksiä olisivat voineet olla esimerkiksi: koitko, että ohjaaja otti näkemyksiäsi tarpeeksi huomioon, saitko tarpeeksi perehdytystä työtehtävääsi, millaisena koit työtehtäväsi mielekkyyden, mikä merkitys tuotannossa mukana olemisella oli sinulle, olitko johonkin erityisen tyytyväinen työtavoissa/työkavereissa/ohjaajassa ja niin edelleen (pyysin vain erittelemään, mikä oli erityisesti ärsyttänyt näissä), ja olisin voinut myös pyytää haastateltavia kertomaan lyhyesti aiemmasta kokemuksestaan monikameratyöskentelyn parissa voidakseni vertailla kokemuksen määrää heidän antamiensa vastausten kanssa.

Tutkielmaani voivat hyödyntää alan opiskelijat, jotka suunnittelevat omaa monikameratuotantoaan. Tiedot tarjoavat käytännön ohjeita erityisesti ohjaajalle, kuvausryhmän muille jäsenille ja tuottajalle, mutta tutkielmani voi tarjota myös tapahtumataltioinnin tekniikasta kiinnostuneelle tai vaikkapa tapahtumaansa taltioinnin tai projisoinnin tilaamista suunnittelevalle lukijalle käsityksen siitä, mitä kaikkea monikameratuotannon tekemiseen vaaditaan. Uskon, että tutkielmassani esille tulevat perustiedot monikameratuotannon tekniikasta voivat olla hyödyllisiä myös monille televisioalan muissa työtehtävissä toimijoille. Esimerkiksi näyttelijöille ja esiintyjille kameratyön kuvakerronnan, kuvailmaisun ja leikkaamisen perussääntöjen tunteminen tehostaa oman ilmaisuvoiman käyttöä ja esiintymistä kameroille, kun tiedostetaan, mikä näyttää kuvissa hyvältä ja luonnolliselta. Johtamistaitoihin ja ryhmätyöskentelyyn liittyvä teoria on taas sovellettavissa huomattavasti laajemmassakin mittakaavassa, ei vain televisioalan johto- ja työtehtävissä. Ymmärtämällä mitä muilta vaaditaan onnistuneeseen lopputulokseen pääsemiseksi ja miten useista eri osa-alueista

kokonaisuus lopulta koostuu, yksilö pystyy hahmottamaan oman työpanoksensa tärkeyden ja merkityksen työyhteisössä paremmin. Esimies- ja johtotehtävissä toimiville on tärkeää ymmärtää, miten suuri vaikutus työn merkityksen ymmärtämisellä ja työtehtävien mielekkyydellä on työntekijöiden työpanostukseen. Samoin kaikkien yksilöiden on hyvä tiedostaa, kuinka oma yhteistyöhalukkuus ja muiden huomioon ottaminen ja arvostaminen vaikuttavat koko työyhteisön hyvinvointiin ja motivaatioon.

Vastausten analysointi herätti mielessäni ajatuksia jatkotutkimusaiheista ja toimenpiteistä. Monet haastatteluissa käyttämistäni kysymyksistä soveltuisivat kysyttäväksi työryhmältä missä tahansa monikameratuotannossa. Kysymysten avulla ohjaajan olisi helppo analysoida omaa työtään ja työryhmän kokemuksia jatkuvasti parantaakseen työskentelytapojaan ja työilmapiiriä. Ohjaajan työskentelytapoja, tuotannon valmistelua ja harjoittelua, sekä työilmapiiriä oleellisimmin kartoittavista kysymyksistä voisi koostaa tiiviin, helppo- ja nopealukuisen, näppärästi täytettävän kyselylomakkeen, jonka ohjaaja voisi jakaa työryhmäläisille tuotannon eri vaiheissa. Kyselyn voisi teettää joko heti kuvausten aikana, heti niiden päätyttyä, jälkikäteen tai vaikka jokaisessa vaiheessa ja työryhmän antamia vastauksia voisi näin vertailla keskenään, tai seurata vastausten muuttumista kyselyn ajankohdasta riippuen. Työryhmän kanssa kuuluu kommunikoida ja kysellä kysymysten käsittelemiä asioita muutenkin, mutta olen huomannut, että hyvin usein ihmisen on helpompi kirjoittaa negatiivisista asioista, kuin kertoa niistä kasvotusten. Kysely voisi olla internetissä täytettävä kyselylomake, mutta varmemmin vastaukset tulisivat ajallaan ja kaikilta, jos ne täytettäisiin esimerkiksi kuvauspäivien aikana tai kotona kuvauspäivien välissä. Jatkotutkimusaiheita voisivat olla esimerkiksi monikameratuotantoja työkseen tekevien ammattilaisryhmien toimintatapojen tutkiminen, syvällisempi perehtyminen käytettävään kalustoon ja laitteisiin eri tekniikoissa tai vaikkapa perehtyä syvällisemmin kameratyön dramaturgiaan.

Yksi tutkielmani tarkoituksista oli myös pystyä hyödyntämään tutkimustani itsearvioinnissa monikameratuotannon toteutuksen suhteen. Tutkimus toimii minulle itselleni kannustavana tärkeänä palautteena ja kohdejoukon valinta oli tarkoituksenmukainen itsearvioinnin saamiseksi. Oma suhteeni tutkimuskohteeseen on melko läheinen, joten täytyy ottaa huomioon, että se on voinut vaikuttaa tuloksiin. Pyrin kuitenkin kannustamaan haastatteluissa ilmapiiriä sellaiseksi, että he uskaltaisivat kertoa myös negatiivisista tunteista ja kertoa rehellisesti kehitysehdotuksia. Kokonaisuutena arvioiden saamani tulokset yllättivät minut positiivisesti, sillä vaikka olinkin pyrkinyt valmistelemaan kuvauksia huolellisesti, pelkäsin, että olen unohtanut ottaa huomioon jotakin todella oleellista. Mitään suurempaa ongelmaa työskentelytavoissani ei kuitenkaan löytynyt,

eivätkä haastateltavat keksineet minulle suoranaisia kehitysehdotuksia, vaan poimin itse heidän vastaustensa pohjalta vihjeitä asioihin, joissa voisin kehittää itseäni. Vaikka huomasin ohjaajana tekemiäni, sekä kuvausryhmämme tekemiä virheitä jo kuvauksissa ja erityisesti editoidessani musikaalin taltiointimateriaaleja valmiiksi kokonaisuudeksi, tiedostan nyt tutkimukseni valmistuttua niitä vielä enemmän. Tutkielmani on siten huomattavissa määrin onnistunut toimimaan itsearvioinnin välineenä ja se tarjoaa runsaasti kehittämisohjeita itselleni tulevaisuutta ajatellen. Koen, että minulla on opinnäytetyöni tekemisen ansiosta niin sanotusti paljon aiempaa paremmat eväät onnistua seuraavassa projektissa vieläkin paremmin.

Haluan kiittää koko työryhmää ja kaikkia Löpöttäjiä.

LÄHTEET

Hakonen, Niilo - Hakonen, Anu - Hulkko, Kiisa - Ylikorkala, Anna, 2005: Palkitse taitavasti. Palkitsemistavat johtamisen välineenä.
Juva: WSOY.

Korvenoja, Pekka, 2004. Tv-kameratyön perusteet.
Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Lahdes, Tero, 2011. Samassa veneessä. Tositarinoita hyvästä yhteistoiminnasta.
Helsinki: Solar Solutions Oy.

Loeb, Marshall ; Kindel, Stephen ; 2000. Johtamistaito keltanokille (Leadership for dummies).
Helsinki: Satku.

Torkki, Juhana, 2006. Puhevalta : kuinka kuulijat vakuutetaan.
Helsinki: Otava.

Wiio, Juhani, 2007. Television viisi vuosikymmentä : suomalainen televisio ja sen ohjelmat 1950-luvulta digiaikaan. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Finlex. 2016. Oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu. Laki järjestyksenvalvojista. Viitattu 13.2.2016,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990533>.

Finnpanel. 2015. TV-mittaritutkimus. Katsotuimmat lähetykset kanavittain. Viitattu 31.10.2015,
<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv.php>.

Madmusikaalit. 2016. Viitattu 13.2.2016,
<http://www.madmusikaalit.net/2013/10/01/musikaalin-tekijat/>.

Haastattelut (2015) tekijän hallussa.